

Міністерство освіти і науки України

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Факультет психології

Кафедра соціальної роботи

На правах рукопису

Гавлічук Софія Віталіїна

«Зелена соціальна робота у відновленні громад України»

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня

бакалавра соціальної роботи

Науковий керівник:

доктор психологічних наук, професор

Львовочкіна Антоніна Михайлівна

Допустити до захисту в ЕК

Кафедра соціальної роботи

Завідувач кафедри соціальної роботи

Кандидат соціологічних наук,

Люта Л.П

(підпис)

Київ-2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ, ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД В УКРАЇНІ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	7
1.1 Передумови виникнення концепції зеленої соціальної роботи.....	7
1.2 Концептуалізація зеленої соціальної роботи	9
1.3 Інституціоналізація зеленої соціальної роботи	11
1.4. Практична важливість зеленої соціальної роботи	13
1.5 Поняття громади та її зв'язок із соціальною роботою	14
1.6 Війна в Україні.....	16
1.7. Соціально-економічні та психологічні наслідки війни в Україні.....	17
1.8. Екологічні наслідки війни в Україні	18
1.9 Важливість зеленої соціальної роботи для відновлення громад в Україні після війни	21
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ II. РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НА ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ	25
2.1 Проект дослідження.....	25
2.2 Емпіричне дослідження. Опитування.....	27
2.3 Аналіз та інтерпретація результатів опитування.....	35
2.4 Аналіз та інтерпретація результатів спостереження.....	44
Висновки до розділу 2	45

**РОЗДІЛ III. ТРЕНІНГ ЯК СПОСІБ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ІЗ
ЗАСТОСУВАННЯМ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ
ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД В УКРАЇНІ ТА ПОКРАЩЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОГО ТА ФІЗІОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я МЕШКАНЦІВ**

3.1 Програма тренінгу	48
3.2 Проведення тренінгу.....	49
3.3 Аналіз результатів тренінгу	53
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Соціальна робота, починаючи з моменту своєї професійної еволюції наприкінці XIX століття, постійно прогресує та зазнає постійних змін. Вона не лише оновлює свій арсенал методик та втручань, що використовуються соціальними працівниками, але й теорія соціальної роботи як сукупність ідей та концепцій, що відображають тенденції розвитку професії та формують моделі втручання.

Однією з актуальних та широко визнаних концепцій у сфері соціальної роботи є зелена соціальна робота, яка знаходить відображення в закордонній літературі, практиках та навчальних програмах. В Україні проте ця концепція ще не отримала належної уваги в науковому дискурсі, хоча принципи, що з нею пов'язані, мають велике значення для країни з урахуванням екологічних викликів та структурної нерівності.

Останні роки стали особливо актуальними для тем, пов'язаних з екологією, збереженням довкілля та екологічною діяльністю. Важливо розуміти, що нерозумне розподілення ресурсів, короткострокове планування та політична діяльність, спрямована на підтримку індустріалізації та корпорацій, є несправедливими і неефективними. Нам потрібно забезпечити доступність ресурсів, екологічну справедливість і сталий розвиток суспільства. Саме до цього націлене поняття зеленої соціальної роботи.

Також слід зазначити, що початок повномасштабної війни в Україні 24 лютого 2022 року мав серйозні наслідки, які можуть перерости в глобальні проблеми, зокрема соціальні та екологічні. Прикладом цього є Російська збройна агресія на сході України, яка призвела до серйозного екологічного зрушення в Донецькій та Луганській областях. Забруднення підземних вод і водойм, підтоплення територій, забруднення атмосфери, зруйнування природно-заповідних об'єктів, лісові пожежі - це лише кілька з проблем, які постали в результаті цієї війни.

Зелена соціальна робота є особливо важливою в контексті таких викликів. Вона спрямована на поєднання соціальної допомоги з екологічними принципами, забезпеченням сталого розвитку та врегулюванням екологічних проблем. Це вимагає уваги до екологічної справедливості, розподілу ресурсів і планування дій з урахуванням екологічних наслідків.

Україна, як країна зі значними екологічними викликами і наслідками війни, має потенціал для активного впровадження зеленої соціальної роботи. Це може сприяти вирішенню екологічних проблем, покращенню життєвих умов людей і створенню стійкого суспільства.

Враховуючи актуальність тем, пов'язаних з екологією, та вплив війни на екологічну ситуацію, розвиток зеленої соціальної роботи стає надзвичайно важливим завданням для науковців, практиків і політичних лідерів.

Окрім того, важливо звернути увагу на взаємозв'язок між воєнним конфліктом і екологічними проблемами. Належне вирішення екологічних наслідків війни, таких як забруднення води, повітря і ґрунту, становить важливу складову зусиль у відновленні та побудові стійкого майбутнього після війни.

Розвиток зеленої соціальної роботи в Україні може мати значний позитивний вплив на екологічну ситуацію в країні та сприяти змінам в екологічній свідомості та практиках. Вона може стати інструментом для впровадження екологічно-орієнтованих політик, стимулювання участі громадян у зелених ініціативах та забезпечення сталого розвитку на регіональному та національному рівнях.

Дипломна робота спрямована на: вивчення сутності зеленої соціальної роботи як ефективного засобу стимулювання розвитку та відновлення громад в постконфліктних умовах; на ідентифікацію перешкод, які заважають активній участі громадян у зелених ініціативах; виявлення факторів, що впливають на їхні рішення та визначення шляхів подолання цих перешкод. В рамках цього дослідження, я розкрию потенціал зеленої соціальної роботи як потужного

інструменту, що допоможе створити стійкі та екологічно зорієнтовані громади.

Мета дослідження — розглянути можливість поєднання зеленої соціальної роботи та відновлення громад України, а також способи та можливості покращення екологічного становища в Україні задля позитивного ефекту на психологічне та фізіологічне здоров'я населення.

Завдання дослідження — дослідити можливості та кроки для відновлення громад в Україні, зокрема збоку можливостей зеленої соціальної роботи, ефективність такої діяльності.

Об'єкт дослідження — вплив зеленої соціальної на роботи на відновлення громад в Україні

Предмет дослідження — зелена соціальна робота як чинник подолання наслідків війни в громадах України

Гіпотеза дослідження — застосування зеленої соціальної роботи у відновленні громад України сприятиме покращенню екологічного становища та призведе до поліпшення психологічного та фізіологічного здоров'я населення

Методи дослідження — теоретичний метод, який відбувався шляхом аналізу, зіставлення, класифікації науково-психологічних джерел інформації, що дозволило узагальнити та систематизувати погляди вчених на проблему, яка вивчається; метод спостереження, який відбувався шляхом набуття інформації через цілеспрямовану регулярну фіксацію на досліджуваній тематиці в реальному середовищі; метод опитування

Практичне значення — результати цього дослідження покликані наголосити важливості екологічної справедливості і збалансованого розвитку суспільства, а також посприяти запровадженню більш повноцінної практики зеленої соціальної роботи в Україні

РОЗДІЛ І. ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ, ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД В УКРАЇНІ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

1.1 Передумови виникнення концепції зеленої соціальної роботи

У світовій практиці соціальної роботи екологічні підходи не є новими, і вже у 1960-х екологічний підхід до мікропрактики соціальної роботи з'явився на індивідуальному рівні. Цей підхід базувався на концепції соціальної екології, яка висвітлює взаємозв'язок між суспільством та навколишнім середовищем, а також проблеми збереження довкілля. "Класичний" екологічний підхід в соціальній роботі покладав акцент на взаємодію між оточенням та людиною, розуміючи, що ця взаємодія є важливою для допомоги особі у подоланні проблем. Однак, у 1980-х роках цей підхід став об'єктом критики, оскільки було зрозуміло, що соціальні працівники повинні впливати на соціальне та фізичне середовище клієнта з метою забезпечення його прав, потреб та життєвих цілей [14].

У 1980-1990-х роках у літературі, яка присвячувалась соціальній роботі, зростала увага до проблем, які стали актуальними у політичному порядку дня, таких як глобальна екологічна криза, спричинена діяльністю людини та техногенними катастрофами, зокрема Чорнобильською катастрофою, зміна клімату, природні лиха, дефіцит природних ресурсів, урбанізація та масова міграція [15].

На сьогоднішній день екологізм або інвайронменталізм поширюється в сучасному політичному мисленні та став основою соціального активізму [14]. Політична екологія розширила межі громади, включаючи в неї навколишнє середовище, в тому числі природне довкілля [4]. Боротьба за збереження довкілля та чистого середовища стала одним із видів активізму і включена до репертуару політичної діяльності. З середини 2000-х років вона стала також інструментом державної та глобальної політики. Дослідник Р. Естес виділяє

кілька рухів, що сприяли розвитку екологічного мислення, зокрема рухи екології навколишнього середовища, антивоєнні та антиатомні рухи, рухи за світовий порядок, моделювання світової динаміки, "зелений" рух у Європі, альтернативна економіка, жіночий рух, рух корінних народів та рух за права людини. Ці рухи, разом з екоцентричністю політики та зростанням вимог до екологічної відповідальності, сприяли впровадженню концепцій "зелених технологій" і "зеленої роботи", що сприяють збереженню природи [26]. У 2010-х роках з'явилися концепції "зеленої економіки", яку Програма ООН з навколишнього середовища описує як модель, спрямовану на підвищення добробуту людей, забезпечення соціальної справедливості та зниження ризиків для природи та зростання бідності [14]. Згідно з цією концепцією, економічний розвиток і зайнятість можуть бути досягнуті через державні та приватні інвестиції, спрямовані на зменшення викидів вуглецю і забруднення довкілля, підвищення ефективності використання енергії та ресурсів, а також збереження біорізноманіття та надання екосистемних послуг. Ці ідеї ставлять перед собою завдання створення сталого розвитку, де економіка, соціальна справедливість і охорона навколишнього середовища взаємодіють у гармонійний спосіб.

Організація Об'єднаних Націй рекомендує підтримувати такі інвестиції шляхом спрямування цільових державних витрат, впровадження політичних реформ та змін у системі регулювання. Також важливим є розвиток "зеленого банкінгу", який сприяє ініціативам, проектам та інвестиціям, спрямованим на покращення стану довкілля.

Вже у 1991 році на зустрічі представників національних меншин у США було прийнято документ "17 принципів екологічної справедливості", який відзначав необхідність рівного доступу громад до природних ресурсів та безпечного середовища. Різні науковці та активісти звертали увагу на соціальні аспекти екологічних проблем, зокрема вплив кліматичних змін на доступ до води та родючих ґрунтів, а також на проблему "екологічного

расизму" - нерівномірного впливу забруднення довкілля на етнічні меншини та малозабезпечені громади.

У 1994 році президент США Білл Клінтон підписав розпорядження, спрямоване на досягнення екологічної справедливості для населення з низькими доходами та меншин. Цей документ зобов'язує федеральні установи виявляти та зменшувати негативний вплив своєї діяльності на здоров'я та довкілля представників етнічних меншин та малозабезпечених громад.

Усвідомлене ставлення сучасного покоління до довкілля має прямий вплив на майбутнє здоров'я і виживання людства. Розвиток зеленої соціальної роботи, екологічного дискурсу та політичного активізму, а також залучення громад до захисту екологічних прав стали важливими етапами цього процесу. У різних країнах ці процеси відбувались нерівномірно, але вони вже привернули увагу науковців до необхідності збереження і відновлення природного капіталу як ключового економічного активу та джерела благополуччя суспільства, особливо для бідних верств населення [25].

1.2 Концептуалізація зеленої соціальної роботи

У контексті активного розвитку зеленої соціальної роботи, Лена Домінеллі, яка є викладачем в Даремському університеті у Великій Британії, відіграє вагомую роль у розробці інноваційних теоретичних концепцій. Її підхід до вирішення соціальних проблем та активізації маргіналізованих груп населення базується на структуралістських принципах. У своїй видатній праці "Зелена соціальна робота: від реагування на екологічну кризу до прагнення до екологічної справедливості" (2012), вона докладно розкриває теоретичні основи зеленої соціальної роботи. В рамках своїх досліджень, Домінеллі приділяє особливу увагу ролі соціальних працівників у захисті людей та спільнот від наслідків екологічних катастроф.

Згідно з Домінеллі, головною метою зеленої соціальної роботи є не лише реагування на виклики суспільно-політичного життя та економічних сил, які

негативно впливають на якість життя бідних та маргіналізованих верств населення, але й їх трансформація. Вона прагне досягти безпечних політичних змін та соціальних перетворень, що є необхідними для забезпечення добробуту людей і збереження планети сьогодні та у майбутньому [27].

Зелена соціальна робота охоплює широкий спектр глобальних питань, пов'язаних з розвитком та сталістю життя на планеті, не обмежуючись поняттями країн, держав або суспільств. Вона наголошує на необхідності забезпечення рівного доступу до всіх ресурсів планети, починаючи з природних дарів та закінчуючи матеріальними благами, такими як питна вода, харчі, чисте повітря, природні ресурси та розподіл фінансових потоків.

Лена Домінеллі підкреслює, що залишаючи існуючу систему взаємодій, ми прискорюємо деградацію природного середовища, що призводить до проблем, таких як бідність, збройні конфлікти, забруднення та недостатня інфраструктура в мегаполісах [27].

Поряд з Леною Домінеллі, Джон Коатс з Канади та Мел Грей з Австралії також досліджували концептуалізацію екологічно-орієнтованих практик соціальної роботи. Вони звертали увагу на міждисциплінарність екологічних підходів та важливість співпраці соціальних працівників з представниками інших професій для ефективного реагування на аспекти зміни клімату та деградації довкілля [28].

Після прийняття концепції сталого розвитку Організацією Об'єднаних Націй, дискусії про роль соціальної роботи в зеленому розвитку завершилися. Міжнародні організації соціальних працівників активно втілюють ідеї сталого розвитку в своїх документах. Наприклад, у документі "Світові пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання для дій" (прийнятому Міжнародною федерацією соціальних працівників, Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи і Міжнародною радою соціального добробуту у 2012

році), соціальна робота визначена як пріоритетна галузь, що сприяє забезпеченню стійкості навколишнього середовища.

1.3 Інституціоналізація зеленої соціальної роботи

Зелена соціальна робота, як і будь-яка інша парадигма соціальної роботи, стає інституціоналізованою шляхом практики, академізації та внутрішнього освоєння професійною культурою. Давайте розглянемо ці аспекти інституціоналізації детальніше. Аналіз наукових публікацій з проблематики зеленої соціальної роботи дозволяє виділити ключові стратегії практики соціальної роботи з екологічної перспективи: передбачальну та реагувальну.

Передбачальна стратегія включає боротьбу за доступність ресурсів для всіх, сприяння раціональному використанню природних ресурсів, залучення громад і користувачів послуг до здобуття знань і навичок, що сприятимуть інноваційним та альтернативним рішенням для подолання екологічних криз.

Реагувальна стратегія включає роботу з особами, групами і громадами, які постраждали від надзвичайних ситуацій, таких як природні катастрофи, стихійні лиха, техногенні аварії, війни і т.д. Метою є відновлення життєдіяльності громади та забезпечення доступу до ресурсів.

Слід зазначити, що ця класифікація є умовною, оскільки обидві стратегії спрямовані на соціальні зміни в громадах за участю її членів, використовують підхід, спрямований на розвиток сильних сторін і стійкості (резилієнс).

При аналізі практики зеленої соціальної роботи не можна обійти увагою внесок М. Унгара. Його ідеєю було те, що соціальним працівникам варто користуватись принципом екологічної перспективи, розумінням, що сукупність ресурсів громади є важливішою для її стійкості перед викликами, ніж індивідуальні якості окремих осіб. Серед втручань в межах екосоціальної роботи цей автор виділяє фасилітовану навігацію (допомогу громаді у розробленні ресурсів доступними для кожного члена громади), фасилітовані переговори (допомогу громаді у ефективному проведенні переговорів щодо

ресурсів), диференційний вплив (позитивний вплив ресурсів на психосоціальний розвиток особи пропорційний її вразливості) та комплексність [29].

Зелена соціальна робота може бути охарактеризована як комплексний системний підхід, де соціальна дія спрямована на всі рівні та взаємозв'язки одночасно, а соціальні працівники співпрацюють з іншими галузями. Цей підхід базується на розвитку громад та створенні стійкої, але гнучкої мережі [16]. Крім того, соціальні працівники можуть брати участь у роботі з окремими особами та сім'ями, здійснюючи індивідуальну або групову соціальну роботу, взаємодіючи з ними та надаючи підтримку.

Додатково були сформульовані принципи навчання майбутніх соціальних працівників практичним аспектам зеленої соціальної роботи, які охоплюють три основні підходи. Перший підхід зосереджений на підготовці до роботи в умовах надзвичайних ситуацій, включаючи координацію програм допомоги, надання першої психологічної допомоги постраждалим, боротьбу з дискримінацією та мобілізацію громад для відновлення природного середовища.

Другий підхід спрямований на підготовку до роботи з соціально-економічним та екологічним розвитком громад. Цей підхід включає зменшення екологічної нерівності, формування готовності протистояти екологічним викликам, навчання розумному споживанню та впровадження зелених технологій.

Третій підхід передбачає підготовку до політичної соціальної роботи, що включає лобіювання інтересів громад та груп, що зазнають екологічної дискримінації, боротьбу зі структурною нерівністю та вплив на урядові структури для реалізації ідей сталого розвитку [29].

Значним показником інтеграції нових екосоціальних підходів у соціальну роботу на міжнародному рівні і нового розуміння професії є факт, що у 2018 році Всесвітній день соціальної роботи відбувся під гаслом "Просування

сталості громад та довкілля". Також, глобальний форум соціальної роботи, який проводиться через кожні два роки, акцентував увагу на сталості довкілля та громад у змінюючому суспільстві. Ці кроки свідчать про перехід ідей зеленої соціальної роботи з академічної концепції до глобального професійного тренду, що відображає перегляд меж та функцій соціальної роботи як професії.

Отже, зелена соціальна робота або екосоціальна робота продовжує просуватися в напрямку інституціоналізації, сприяючи активному розвитку та самоорганізації громад.

1.4 Практична важливість зеленої соціальної роботи

Зелена соціальна робота ґрунтується на структурному підході до вирішення проблем соціальної нерівності та бідності, зосереджуючись на необхідності розвитку соціальної діяльності, спрямованої на забезпечення гідних умов навколишнього середовища та екологічної справедливості, рівного та адекватного доступу до природних ресурсів, а також зміни соціального контексту та збереження довкілля. Вона раціоналізує специфічну практику втручання соціальних працівників у ситуаціях екологічних та техногенних катастроф.

Таким чином, концепція зеленої соціальної роботи ґрунтується на системному підході до проблем соціальної нерівності та бідності, з фокусом на необхідності розвитку соціальної діяльності, спрямованої на забезпечення гідних умов навколишнього середовища та екологічної справедливості. Вона також підкреслює важливість рівного доступу до природних ресурсів, зміни соціального контексту та збереження довкілля. Крім того, ця концепція оправдовує унікальну практику втручання соціальних працівників у ситуаціях екологічних та техногенних катастроф [30] .

Після проведення аналізу можна виділити особливості теорії та практики зеленої соціальної роботи на сучасному етапі розвитку.

Зелена соціальна робота належить до радикальних шкіл соціальної роботи та соціального конструктивізму. Вона пропонує концепцію "екологічної справедливості", яка розширює поняття соціальної справедливості та ставить під сумнів нерівний та непродуктивний розподіл ресурсів, короткострокове планування та політичну діяльність, спрямовану на підтримку неоліберальних моделей індустріалізації.

Цей підхід можна визнати мульти- або трансдисциплінарним, оскільки він поєднує знання та навички з різних галузей, виходячи за межі соціальної роботи, і сприяє співпраці з фахівцями інших професій. Зелена соціальна робота підтримує необхідність розробки специфічних підходів, які враховують особливості місцевості та культури, для зменшення ризиків та подолання наслідків стихійних лих, а також сприяє розвитку громад на основі підходу, що акцентує на сильних сторонах та розвитку соціального капіталу. У такому підході громада розглядається як співтворець соціальних змін для подолання структурних нерівностей.

Зелена соціальна робота розширює сферу діяльності соціальних працівників, які займаються не тільки захистом прав людини та підтримкою уразливих та маргіналізованих груп, але також приділяють увагу справедливому розподілу ресурсів навколишнього середовища та планети в цілому, а також питанням справедливості [17].

Таким чином, зелена соціальна робота представляє собою прогресивний напрямок, який поєднує соціальну роботу з екологічними проблемами та нерівностями, і має великий потенціал для вирішення складних викликів, з якими стикається сучасне суспільство.

1.5 Поняття громади та її зв'язок із соціальною роботою

Україна знаходиться в етапі інтенсивного розвитку та вдосконалення соціальної роботи як науки і практики. Цей процес переважно пов'язаний з проведенням децентралізації, що призвело до утворення 1469 громад на

території країни шляхом об'єднання сіл, селищ і міст станом на 1 січня 2022 року. Це стало ключовим моментом в розвитку соціальної роботи, відкривши нові можливості для впровадження і покращення соціальних програм та послуг на місцевому рівні.

Громади в Україні визначаються на підставі чотирьох ключових критеріїв. По-перше, це населення, що об'єднується на основі історичних, культурних та сусідських зв'язків. По-друге, це територія, що визначає межі громади і включає географічні, адміністративні, економічні параметри та середовище проживання. По-третє, велика увага приділяється соціальній взаємодії, яка охоплює сусідські стосунки, спільні правила та норми поведінки, спільні структури влади, соціальні послуги, організації та взаємодію в сфері виробництва. І нарешті, четвертий критерій - це почуття приналежності, психологічна ідентифікація з громадою, яка включає спільні цінності, відчуття приналежності до подій у громаді та відповідальність перед нею. Таким чином, ці основні критерії визначення громад в Україні сприяють формуванню унікального та різноманітного громадського життя на національному рівні. Громади, завдяки використанню власних ресурсів, отримали більшу автономію в управлінні та можливості для свого розвитку. Це дає їм змогу активно сприяти розвитку інфраструктури, включаючи соціальну сферу, створювати нові соціальні та психологічні служби, навчальні заклади та центри для людей похилого віку. "Центри соціальної служби" відіграють важливу роль у координації цих процесів, допомагаючи громадам максимально ефективно використовувати свої ресурси для забезпечення благополуччя та розвитку своїх мешканців.

Поміж інших аспектів, велика увага приділяється взаємозв'язку між соціальною роботою та життєвим середовищем у громаді. Аналізується екологічний стан громади, активність її членів у сфері екології та рівень розвитку екологічної культури. Розповсюдження грантових програм, спрямованих на збереження навколишнього середовища, стало поширеним

явищем. Проте, в окремих випадках виникає розрив між соціальною роботою, спрямованою на надання допомоги людям, і соціальною роботою, спрямованою на підтримку та розвиток життєвого середовища [24]. Наприклад, коли місцеве населення вичерпує природні ресурси громади, застосовуються суворі заходи без врахування складних економічних умов, з якими стикаються члени громади.

У сучасних умовах розвитку України відкривається унікальна можливість для взаємодії та спільної праці між соціальною роботою і громадами з метою вирішення соціальних та екологічних проблем, що сприяє сталому розвитку та благополуччю всіх громадян [10]. В такому контексті, соціальна робота і громади мають можливість активно співпрацювати та спільно докладати зусилля для досягнення цілей, пов'язаних із соціальним прогресом та екологічною збалансованістю [9].

1.6 Війна в Україні

Україна потерпає від Російсько-української війни, що також відома як Російська збройна агресія проти України. Цей конфлікт означає, що Російська Федерація безпосередньо й опосередковано використовує зброю проти суверенітету та територіальної цілісності України. Війна розпочалася в 2014 році і має кілька ключових етапів.

По-перше, у лютому-березні 2014 року почалась Російська збройна агресія. Початком вважається вторгнення в Крим у лютому-березні 2014 року. Ця подія призвела до того, що з 20 лютого 2014 року відбулась тимчасова окупація півострова Росією. Далі, у квітні 2014 року військові дії розпочались на сході України (на Донбасі). Наслідком цього є створення так званих "народних республік" Донецької та Луганської. Ці формування фактично опікувалися спецслужбами РФ.

Останній етап конфлікту розпочався 24 лютого 2022 року. Російська Федерація тривалий час здійснювала військове нарощування. Після визнання

Росією "ДНР" та "ЛНР" як терористичних квазідержав відбулось повномасштабне російське вторгнення в Україну [8]. Це був повномасштабний напад російської армії за підтримки Білорусі на територію України.

Ці події визнані агресивною війною Росії проти України. Цей конфлікт отримав міжнародне засудження. Таким чином, від 2 березня 2022 року Генеральна асамблея ООН у своїй резолюції визнала російське вторгнення агресією Російської Федерації проти України.

Наслідком війни стало значне переміщення населення. За даними Міграційного агентства ООН станом на 18 березня 2022 року, понад 6,5 млн людей в Україні були змушені шукати притулок в безпечніших регіонах країни, тоді як 3,2 млн людей виїхали за кордон. З часів Другої світової війни це стало найбільшою міграційною кризою. Крім того, багато іноземних студентів залишили Україну, але також велика кількість українців повернулася в країну з-за кордону.

Цей конфлікт має серйозні наслідки для України та її народу. Тому він вимагає широкої міжнародної уваги та підтримки. Це є необхідним для вирішення ситуації та відновлення миру та стабільності на території України.

1.7. Соціально-економічні та психологічні наслідки війни в Україні

З метою вивчення впливу війни на звичне життя громадян соціологічна група "Рейтинг" провела опитування в рамках проекту "Україна в умовах війни". Респондентами опитування було населення України віком 18 років і старше. Винятком стали тимчасово окуповані території Криму та Донбасу. Вибірка становила 1000. Методом опитування став метод САТІ. Тобто були задіяні телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера.

За результатами опитування соціологічна група дізналась, що половина мешканців України, які мали роботу до війни, втратили її та не працюють. Лише 2% змогли знайти нову роботу. Додатково, 22% респондентів

продовжують працювати у звичному режимі або віддалено. Як наслідок, ці обставини мають не лише економічні проблеми, але й залучають соціально-психологічний аспект. У структуруванні життя, забезпеченні соціальних контактів робота відіграє важливу роль. Вона також впливає і на підвищення самооцінки. Ця проблема є особливо актуальною для мешканців сходу, що доводять 74% опитуваних.

Опитування показало, що такі фактори як ступінь контролю над власним життям, особливості комунікації та рівень негативних емоцій характеризують психологічну адаптацію або дезадаптацію в цей період. Тут є важливою активна життєва позиція. Саме вона сприяє більшій впевненості у власних силах, більш швидкій адаптації та зниженню тривоги. Також, це допомагає зберегти комунікацію та звичний спосіб життя.

Згідно з результатами дослідженням, 47% респондентів виявили активну життєву позицію. В той же час 18% відзначили, що перебувають десь посередині між активністю та пасивністю. Третина з всієї вибірки вважає, що вони практично не вирішують нічого в своєму житті [20].

Крім, того відзначається важкий емоційний вплив на цивільних жінок [3]. Через фізичну обмеженість та потребу в опіці про дітей вони є більш вразливими під час війни. Ці обставини призводять до пригніченого емоційного стану [18].

1.8. Екологічні наслідки війни в Україні

Звісно, російського вторгнення в Україну має не тільки соціально-економічні та психологічні наслідки, воно призводить до серйозних руйнувань інфраструктури населених пунктів, а негативно впливають на природу [5].

На даний момент, на жаль, не можна повністю оцінити наслідки війни для та екологічного становища довкілля тому, що є брак точних даних. Це відбувається через декілька факторів. Відправлення спеціалістів для збору інформації про вплив війни є ризикованим через активні бойові дії, які щодня

трапляються на території конфлікту. Безпека фахівців є пріоритетом, тому збір інформації може бути обмежений або ускладнений [12].

Крім того, не всю отриману інформацію можна розголошувати публічно з тактичних причин. Організації, які працюють в зоні конфлікту, можуть бути зобов'язані дотримуватися обмежень у розповсюдженні даних, щоб не погіршувати ситуацію або не поставляти під загрозу життя людей.

Однак, немає сумніву, що тривала війна завдає значної шкоди навколишньому середовищу, і ці наслідки проявляються у майбутньому. Це було вже підтверджено на прикладі окупації Криму та частин Донеччини та Луганщини вісім років тому. Бойові дії та дії окупаційних сил мали серйозний вплив на природу цих регіонів, і ми можемо передбачати подібні наслідки в результаті поточного повномасштабного вторгнення [11].

Тому важливо зосередитися на розвитку механізмів відновлення громад та екологічності вразливих регіонів після завершення конфлікту. Це може включати відновлення екосистем, оздоровлення водних джерел, підтримку екологічного підприємництва та надання соціальної допомоги постраждалим громадам.

На початкових стадіях вторгнення, російські війська використовували існуючу інфраструктуру для своїх переміщень. Це призводить до окупації природних територій, включаючи ліси та заповідні зони, шляхом створення військових баз та фортифікаційних споруд. Пересування важкої техніки, будівництво фортифікаційних споруд та бойові операції завдають шкоди ґрунтовому покриву [22]. Це призводить до деградації рослинного покриву та збільшення ерозійних процесів, що виникають через вплив вітру та води [21].

Наслідком воєнних дій стало захоплення або наявний контроль окупантами частини лісових масивів у різних областях, таких як Київська, Чернігівська, Сумська, Луганська, Донецька та Херсонська області [19]. Поточним

моментом неможливо оцінити повний масштаб завданих збитків лісовому господарству та майну.

У цих лісах накопичується значна кількість невибухових ракет та нерозірваних боєприпасів [6]. З врахуванням досвіду та регулярних зведень Державної служби з надзвичайних ситуацій щодо випадкового виявлення авіабомб часів Другої світової війни, відомо, що це потенційна небезпека для людей, яка може існувати ще протягом багатьох десятиліть.

Ворог націлено атакує як на цивільні об'єкти, так і на військову інфраструктуру, зокрема аеропорти, сховища боєприпасів у містах Краснопілля, Кривий Ріг, Дніпро та Житомир, аеродроми та цистерни з паливом у Гостомелі, Чугуєві, Чорнобаївці, Мелітополі, Івано-Франківську, Миколаєві, а також військово-морські об'єкти. Однак більшість обстрілів спрямовані на населені пункти та промислові комплекси. Під час вибухів ракет і артилерійських снарядів утворюються хімічні сполуки [23].

Всі речовини повністю окислюються під час вибуху, а продукти хімічних реакцій потрапляють у повітря. Серед них основними є вуглекислий газ і водяна пара, які не мають токсичного впливу, але водночас негативно впливають на клімат, оскільки обидва є парниковими газами. [2]

Металеві фрагменти снарядів, що розсипаються у природному середовищі, не є безпечними та повністю стійкими. Опалубка боєприпасів, виготовлених з чавуну з домішками сталі, містить не лише стандартні компоненти, такі як залізо та вуглець, але й сірку та мідь. Ці речовини потрапляють у ґрунт і можуть переноситись до ґрунтових вод, а подалі потрапляти в харчові ланцюги, що може мати негативний вплив на тварин та людей.

На меншому рівні (але з більшою різноманітністю наслідків) джерелом забруднення є також пожежі та руйнування, що спричинені воєнними діями, такі як спалені танки, транспортні засоби та збиті літаки [12]. Обстріли промислових та інфраструктурних об'єктів призводять до поширення пожеж,

які додатково забруднюють повітря, ґрунт та воду. Пошкодження комунікаційних мереж, підприємств та інших об'єктів, що становлять значну екологічну небезпеку, мають особливу вагу, оскільки без контролю та можливості ліквідації негативних наслідків ці явища можуть поширюватись і мати серйозний негативний вплив.

Оцінити повний вплив війни на довкілля та природні ресурси України можливо лише після припинення конфлікту та проведення всебічного аналізу наслідків. Зрозуміло, що екологічна криза, що розгортається, має далекосяжні наслідки, які будуть потребувати тривалого часу для відновлення та реабілітації [13].

1.9 Важливість зеленої соціальної роботи для відновлення громад в Україні після війни

Оскільки активні бойові дії тривають у різних громадах України, ми стикаємося зі шкідливими наслідками, які мають негативний вплив на екосистеми. Це призводить до спустошення природних ресурсів, зменшення різноманітності видів та збільшення кількості шкідників у лісах. Крім того, відновлення країни потребує значних кількостей природних ресурсів. Отже, важливо залучати зелену соціальну роботу, яка виходить за рамки традиційних, патерналістських моделей соціальної роботи, що характерні для України та інших постсоціалістичних країн, і акцентує увагу на проблемах та недостатній наявності ресурсів у клієнтів. Цей підхід також протистоїть неоліберальним тенденціям, які зводять соціальну роботу до надання короткострокової допомоги особам, які потребують зовнішньої підтримки. Зелена соціальна робота виходить за межі екологічної психології, оскільки її спрямованість полягає у впливі на соціальний контекст та владу в громадах

Особлива увага повинна бути приділена зміцненню ролі місцевих громад у досягненні цілей сталого розвитку шляхом використання зеленої соціальної роботи та соціального підприємництва. Поєднання підходів зеленої соціальної

роботи з місією соціального підприємництва сприятиме створенню екологічно-свідомих моделей поведінки та практик, а також ми зможемо мати екосистему, яка є стабільною та яка зможе бути здатною до саморозвитку [7]. Вона підтримуватиме інформування, освіту та просвітницькі заходи щодо проблем сталого споживання та виробництва, а також сприятиме знаходженню ефективних альтернативних рішень соціальних проблем за допомогою підприємницьких підходів. Пошуки нових підходів до вирішення "застарілих" соціальних проблем через використання підприємницьких інструментів пов'язують соціальне підприємництво з інновацією, і саме соціальне підприємництво розглядається як "інновація у соціальній сфері".

В Україні зелена соціальна робота набуває особливої ваги, оскільки стикається з різноманітними викликами, такими як масштабна внутрішня міграція, загрози повеней та підтоплень у деяких регіонах, а також проблеми соціальної нерівності та стійке урбанізація. В цьому контексті важливо приділяти більше уваги екосоціальним підходам та забезпеченню життєздатності вразливих груп в громадах, а також підготовці соціальних працівників для розвитку громад і дії в екстремальних ситуаціях.

Таким чином, зелена соціальна робота виконує важливу роль у протидії неоліберальним тенденціям та сприяє сталому розвитку, спрямованому на вирішення соціальних проблем і збільшення соціального капіталу з метою побудови більш справедливого та екологічно збалансованого суспільства.

Висновки до 1 розділу

Після аналізу отриманих даних і вивчення наукових джерел можна зробити висновок, що зелена соціальна робота з'явилася як відповідь на екологічні проблеми та соціальні нерівності, що притаманні сучасному світу. В Україні передумовами для розвитку зеленої соціальної роботи є серйозні екологічні проблеми, загрози природним ресурсам і потреба у соціальних інноваціях для забезпечення сталого розвитку громад.

Процес розвитку зеленої соціальної роботи включає ряд кроків, які варто розглянути, зокрема концептуалізацію, утворення партнерств і мереж співпраці, розробку програм та проектів, впровадження екологічних та соціальних практик, а також оцінку їх ефективності. Цей процес потребує взаємодії різноманітних зацікавлених сторін, включаючи громадські організації, державні установи, бізнес-сектор і активних громадян.

Процес розвитку зеленої соціальної роботи є послідовним та комплексним, охоплюючи різні аспекти залучених сторін. На початкових етапах відбувалось формування концепцій, що відображають основні принципи та цілі зеленої соціальної роботи. Далі відбувається активна співпраця між громадськими організаціями, державними структурами, підприємствами та активними громадянами для створення партнерств та мереж, що сприяють обміну знаннями та досвідом.

Одним з ключових етапів є розробка програм та проектів, спрямованих на впровадження екосоціальних практик. Це можуть бути ініціативи з відновлення довкілля, стимулювання екологічного підприємництва, просування енергоефективних рішень та інші інноваційні заходи. Важливо також здійснювати оцінку ефективності цих заходів, щоб забезпечити постійне вдосконалення та корекцію відповідно до потреб суспільства.

Усі ці етапи становлення зеленої соціальної роботи вимагають активної співпраці та злагодженості між різними учасниками процесу. Шлях до сталого розвитку та досягнення екологічних та соціальних цілей вимагає спільних зусиль та залучення різних груп зацікавлених сторін.

Зелена соціальна робота в Україні є невід'ємною складовою процесу відновлення громад, особливо враховуючи складні екологічні виклики, соціальні проблеми та швидке розширення урбанізації. Активне залучення зеленої соціальної роботи до цього процесу має велике значення, оскільки це дозволяє розробляти та впроваджувати екологічно орієнтовані моделі

поведінки та практик, що сприяють сталому використанню ресурсів та покращенню якості життя населення.

Зелена соціальна робота виявляється дієвим інструментом для розв'язання екологічних проблем і соціальних викликів в Україні. Цей підхід сприяє створенню сталого та збалансованого розвитку громад, допомагаючи забезпечити екологічну сталість і підвищити якість життя людей.

Крім, того війна в Україні спричиняє серйозні проблеми для екологічного становища в Україні. Конфлікт призводить до значного забруднення навколишнього середовища через викиди військової техніки, руйнування інфраструктури та спалювання сільськогосподарських полів та нафтових резервуарів. Наслідком цього є забруднення повітря, води та ґрунту, що негативно впливає на екосистеми та здоров'я населення.

Війна призводить до невідновлювальної втрати природних ресурсів, таких як ліси, ґрунти та водні ресурси. Наслідком цього є зменшення доступності цих ресурсів для населення та зниження їх якості.

Воєнний конфлікт має тривалий та широкомасштабний негативний вплив на довкілля, що потребує негайних заходів для відновлення та охорони природних ресурсів, реставрації екосистем та забезпечення сталого розвитку країни.

Отже, з урахуванням проведеного аналізу, можна стверджувати, що в Україні зелена соціальна робота володіє значним потенціалом для ефективного вирішення екологічних та соціальних проблем, сприяючи сталому розвитку та оновленню громад. Оскільки цей підхід має важливе значення, варто надалі зосередитися на його дослідженні та розвитку з метою досягнення більш справедливого й екологічно збалансованого суспільства.

РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НА ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

2.1 Проект дослідження

В проекті дослідження використовуються кілька емпіричних методів, зокрема опитування та спостереження. Ці методи є універсальними і дозволяють збирати інформацію ефективно, не вимагаючи значних затрат часу та коштів.

Основу дослідження становить опитування за допомогою створеного мною опитувальника, який містить 15 питань. Таке обмеження кількості питань є оптимальним, враховуючи те, що респонденти мають обмежений час та не завжди готові витратити його на заповнення анкети. Занадто довгий опитувальник може спричинити втрату інтересу та незавершення опитування.

Важливо сформулювати питання опитувальника коректно, з фокусом на основні проблеми, що стосуються дослідження. Чіткі та зрозумілі питання дозволяють отримати якісні відповіді та уникнути зайвих деталей, які не мають значення для дослідження.

Метод опитування має чимало переваг, які роблять його цінним для використання у дипломному дослідженні. По-перше, опитування дозволяє отримати широкий обсяг даних від різних респондентів. Збір відповідей на питання анкети може охоплювати представників різних громад, вікових категорій та сфер зайнятості. Це дає можливість отримати різноманітні погляди, думки та потреби, що важливо при розгляді питань зеленої соціальної роботи та відновлення громад.

По-друге, опитування дозволяє зібрати об'єктивну інформацію про уявлення та потреби населення стосовно покращення екологічного становища. Результати опитування можуть слугувати цінними даними для розробки стратегій, програм та політик, спрямованих на розвиток зеленої соціальної роботи та відновлення громад.

По-третє, використання опитування дозволяє охопити велику кількість респондентів за відносно короткий проміжок часу. Це забезпечує ефективний збір даних і економію часу та ресурсів дослідника.

Також зазначу, що використання методу опитування та анкетування дозволяє досліднику отримати структуровані дані, які можуть бути кількісно проаналізовані. Це дає можливість провести статистичний аналіз отриманих відповідей та зробити обґрунтовані висновки щодо впливу зеленої соціальної роботи на екологічне становище та здоров'я населення.

Крім того, метод опитування може дозволити досліднику отримати не лише кількісні дані, але й якісні відповіді та коментарі респондентів. Це дозволяє збагатити дослідження глибшим розумінням думок, почуттів та досвіду учасників громади стосовно зеленої соціальної роботи та її впливу на їхнє самопочуття та фізичне здоров'я.

І останнє, але не менш важливе це те, що опитування може бути виконане віддалено за допомогою онлайн-форм, що забезпечує широке охоплення респондентів з різних громад України. Це збільшує репрезентативність дослідження та дає змогу отримати думки та переконання учасників з різних культурних та соціальних контекстів.

Метод спостереження також був використаний у дослідженні для збору детальної інформації про взаємодію людей із зеленими просторами та природними об'єктами. Цей метод дозволяє спостерігати безпосередньо за діяльністю та взаємодією учасників громади з природою та зеленими ініціативами.

Процес спостереження може включав фіксацію активностей громади, реакцій на зелені ініціативи та спостереження за екологічними змінами в громадах. Цей метод дозволяє спостерігати за активностями учасників та відслідковувати їхні зміни у психологічному та фізіологічному стані. Процес

спостереження може включав фіксацію активностей громади, реакцій на зелені ініціативи та спостереження за екологічними змінами в громадах.

Використання методу спостереження дозволяє отримати конкретні візуальні дані, спостерігати за взаємодією між людьми та природою, оцінювати ступінь залученості громади та ефективність зелених соціальних програм.

2.2 Емпіричне дослідження. Опитування

Опитування проводилось онлайн для максимальної зручності респондентів та більшої вибірки. Опитувальник містить 15 запитань (включаючи відкриті та закриті питання). Вибірка становить 42 особи.

Перше запитання було про віковий склад. В результаті отримали такі вікові групи: 19-25 років – 81,8% ; 46-60+ років – 9,1% ; 26-35 років – 4,5% ; 36-45 років – 4,5% .

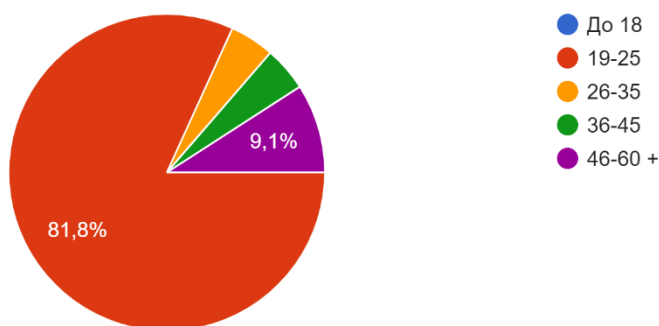

Рис. 2.1 Вікові характеристики вибірки.

На друге питання – «Скільки часу ви проживаєте у вашій громаді?» - я отримала такі результати: 10+ років – 72,7% ; до року – 13,6% ; 1-5 років – 9,1% ; 5-10 років – 4,5% ;

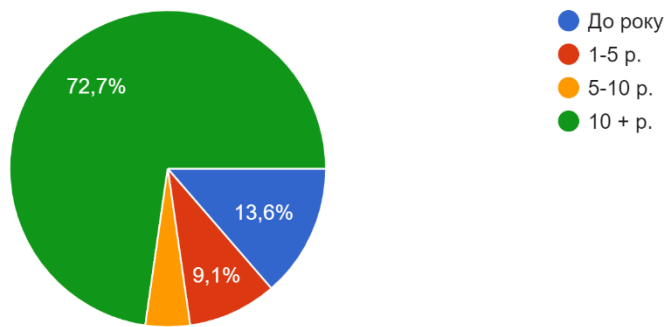

Рис. 2.2 Термін проживання у громаді.

На третє питання – «Сфера вашої зайнятості пов'язана з екологічними аспектами?» - я отримала такі результати: 68,2 % вибрали варіант «Ні»; 27,3% - «Частково» ; 4,5% - «Так».

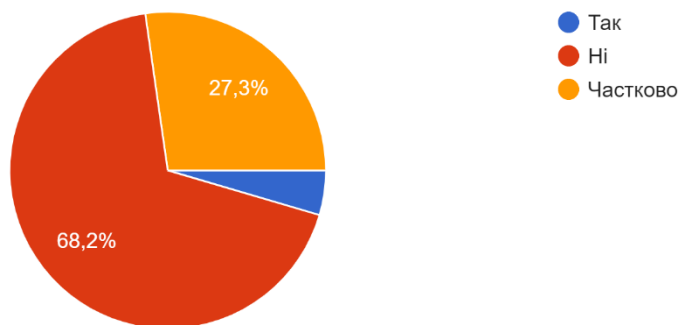

Рис. 2.3 Зв'язок сфери зайнятості з екологічними аспектами.

На четверте питання – Як би ви оцінили екологічне становище вашої громади після початку повномасштабної війни в Україні? - я отримала такі результати: 50% - середній рівень; 18,2% - дуже низький рівень; 18,2 % - низький рівень; 13,6% - високий рівень.

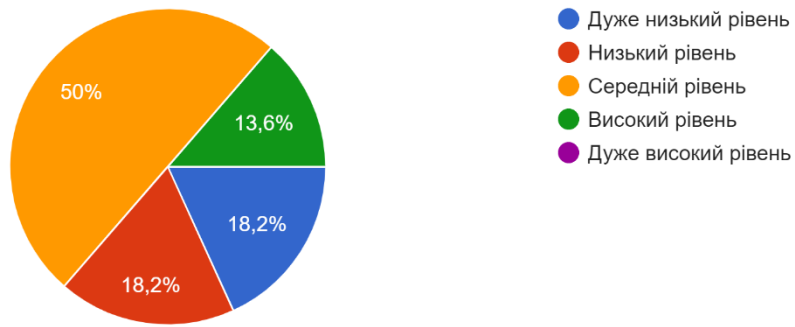

Рис.2.4 Оцінка рівня екологічного становища вашої громади після початку повномасштабної війни в Україні.

На п'яте питання – Чи чули ви про концепцію зеленої соціальної роботи?- я отримала такі результати: 54,5% вибрали варіант «Ні»; 45,5% - варіант «Так».

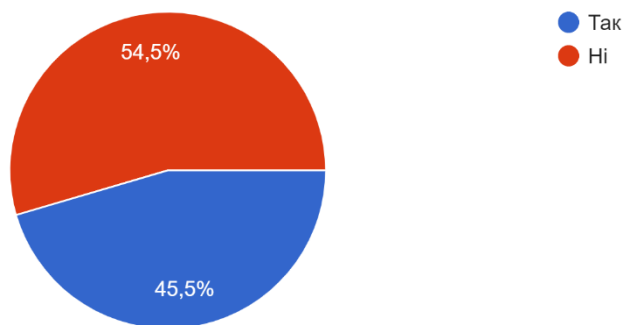

Рис. 2.5 «Чи чули ви про концепцію зеленої соціальної роботи?».

На шосте (відкрите) питання – Як ви розумієте поняття зеленої соціальної роботи? - відповіді можна розділити на декілька груп: робота на покращення стану екології, правильне використання ресурсів суспільства для розвитку, екологічна взаємодія з іншими людьми. Близько 10% респондентів взагалі не мають уявлення, що таке зелена соціальна робота.

На сьоме питання – Чи вважаєте ви, що зелена соціальна робота може допомогти у відновленні громад після війни в Україні? - я отримала такі результати: 95,5% обрали варіант «Так», 4,5% - варіант «Ні».

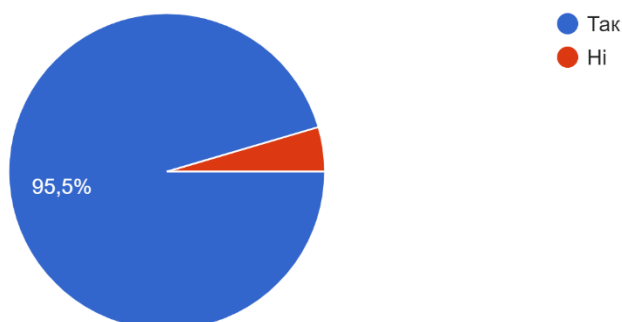

Рис.2.6 «Чи вважаєте ви, що зелена соціальна робота може допомогти у відновленні громад після війни в Україні?».

На восьме питання – Чи маєте ви інформацію про ініціативи та програми екологічного покращення у вашій громаді? Якщо так, то які?- я отримала такі результати: 95,5% обрали варіант «Ні»; 4,5% розповіли, що знають про такі ініціативи у своїй громаді як: прибирання у лісі, збір сміття по вулицях, наявність місць для сортування сміття.

На дев'яте питання – Як ви оцінюєте рівень зелених проектів та ініціатив у вашій громаді?- я отримала такі результати: 36,4% - середній рівень; 18,2% - низький рівень; 18,2% - високий рівень; 13,6% - дуже низький рівень; 9,1% обрали варіант «Не знаю/не впевнений»; 4,5% - дуже високий рівень.

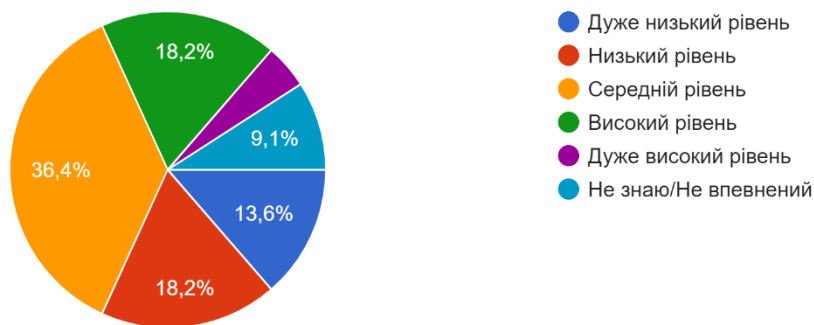

Рис. 2.7 Рівень зелених проектів та ініціатив у своїй громаді.

На десяте питання – Як часто ви займаєтесь екологічною діяльністю (сортування сміття, енергоефективність, використання відновлюваних джерел енергії тощо)?- я отримала такі результати: 45,5% обрали варіант «Іноді можу щось з цього зробити»; 40,9% - варіант «Періодично», 9,1% - варіант «Ніколи цього не роблю»; 4,5% - варіант «Завжди».

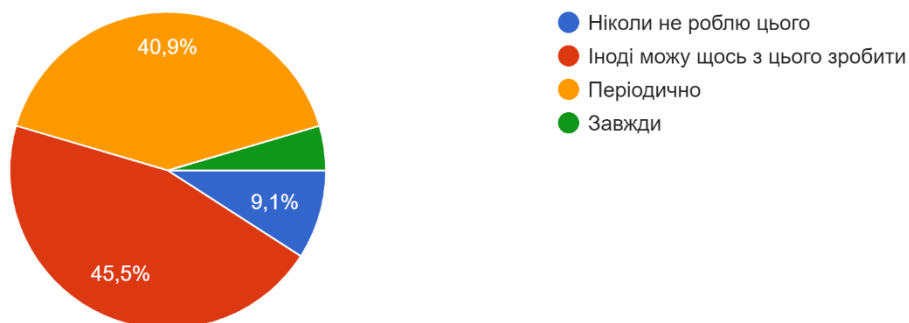

Рис.2.8 Частота здійснення екологічної діяльності.

На одинадцяте питання – Чи брали ви участь у яких-небудь соціально-екологічних ініціативах у вашій громаді? - я отримала такі результати: 63,6% обрали варіант «Ні»; 36,4% - варіант «Так».

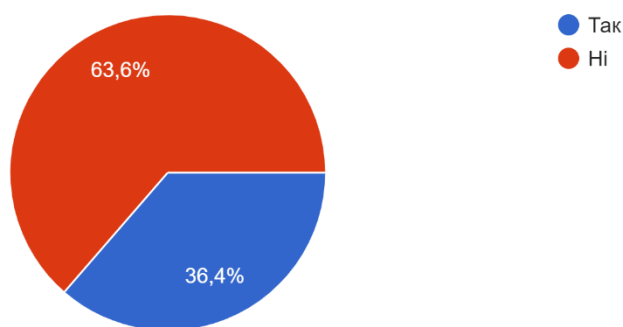

Рис. 2.9 «Чи брали ви участь у яких-небудь соціально-екологічних ініціативах у вашій громаді?»

На дванадцяте питання – Які фактори перешкоджають вам брати участь у ініціативах з соціальної роботи у довкіллі?- я отримала такі результати: 50% обрали варіант «Відсутність часу для участі»; 45,5% - варіант «Відсутність підтримки з боку влади та організацій»; 36,4% - варіант «Відсутність достатньої інформації»; 31,8% - варіант «Недоступність зелених ініціатив у моєму регіоні або громаді»; 31,8% - варіант «Відсутність мотивації»; 27,3% - варіант «Незнання процесу або відсутність навичок»; 4,5% - написали свій варіант про те, що ця тема не піднімається в громаді, немає соціального розголосу теми і реклами чи іншої презентації зелених проєктів.

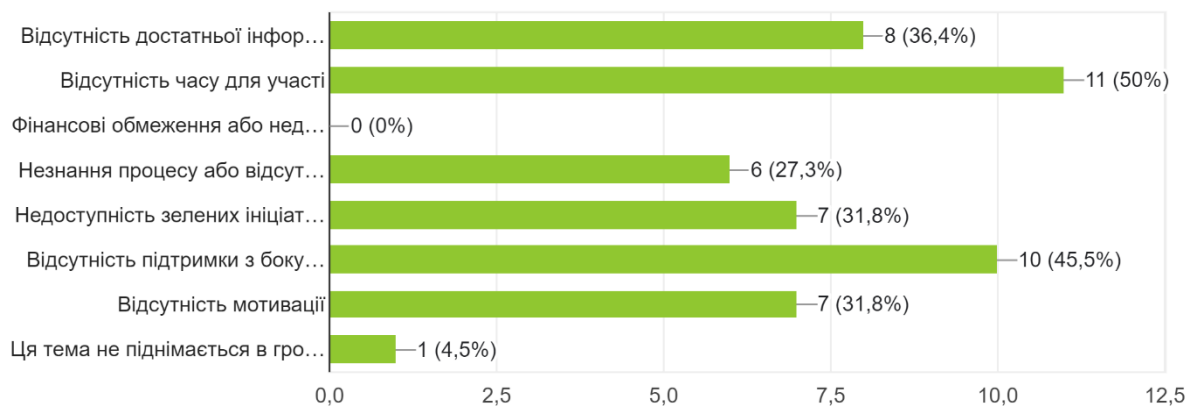

Рис.2.10 Фактори, які перешкоджають брати участь у ініціативах з соціальної роботи у довкіллі.

На тринадцяте питання – Чи вважаєте ви, що зелена соціальна робота може позитивно вплинути на психологічне та фізіологічне здоров'я населення?- я отримала такі результати: 100% респондентів обрали варіант «Так».

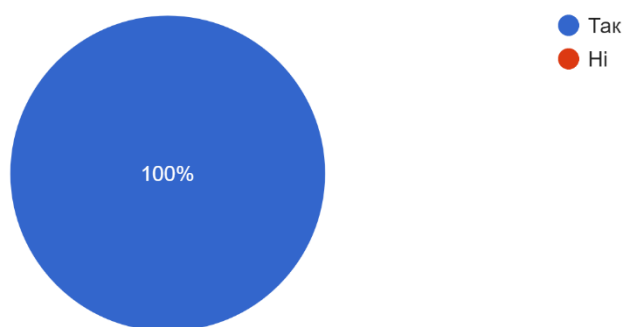

Рис. 2.11 «Чи вважаєте ви, що зелена соціальна робота може позитивно вплинути на психологічне та фізіологічне здоров'я населення?».

На чотирнадцяте питання – Які зміни ви спостерігали в громаді після здійснення зелених соціальних проектів або ініціатив? - я отримала такі результати: 77,3% обрали варіант «Збільшення зелених насаджень та природних зон»; 36,4% - варіант «Збільшення екологічної освіти та свідомості громади»; 22,7% - варіант «Покращення якості повітря»; 18,2% - варіант «Покращення доступу до екологічних ресурсів та послуг»; 18,2% - варіант «Покращення водних ресурсів та збереження води»; 18,2% - варіант «Збільшення біорізноманіття та охорона природних об'єктів»; 9,1 – варіант «Створення нових робочих місць у зелених секторах»; 4,5% - варіант «Зменшення викидів забруднюючих речовин»; 4,5% - варіант «Негативні зміни»; 4,5% - варіант «Ніяких змін».

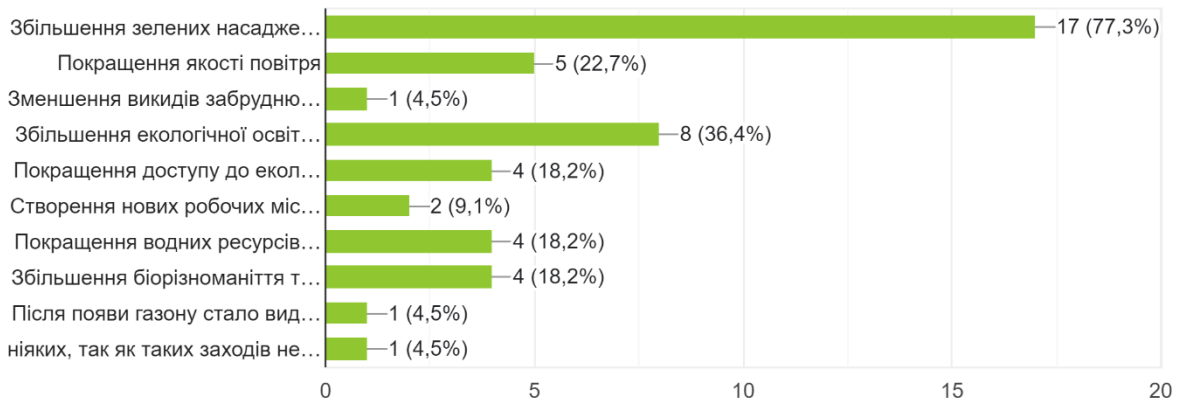

Рис.2.12 Зміни в громаді після здійснення зелених соціальних проектів або ініціатив.

На п'ятнадцяте питання – Які позитивні впливи ви помічаєте на своє самопочуття та здоров'я після здійснення зелених соціальних проектів або ініціатив? - я отримала такі результати: 59,1% обрали варіант «Збільшення відчуття щастя та задоволення»; 54,5% - варіант «Збільшення рівня енергії та життєвої активності»; 50% - варіант «Зменшення рівня стресу та покращення емоційного стану»; 50% - варіант «Збільшення взаємодії з природою та насолоди»; 36,4% - варіант «Покращення спілкування та почуття належності до громади»; 22,7% - варіант «Покращення фізичного здоров'я»; 13,6% - варіант «Покращення якості сну та відновлення сил»; 13,5% - запропонували власні відповіді про те, що вони не відчують змін.

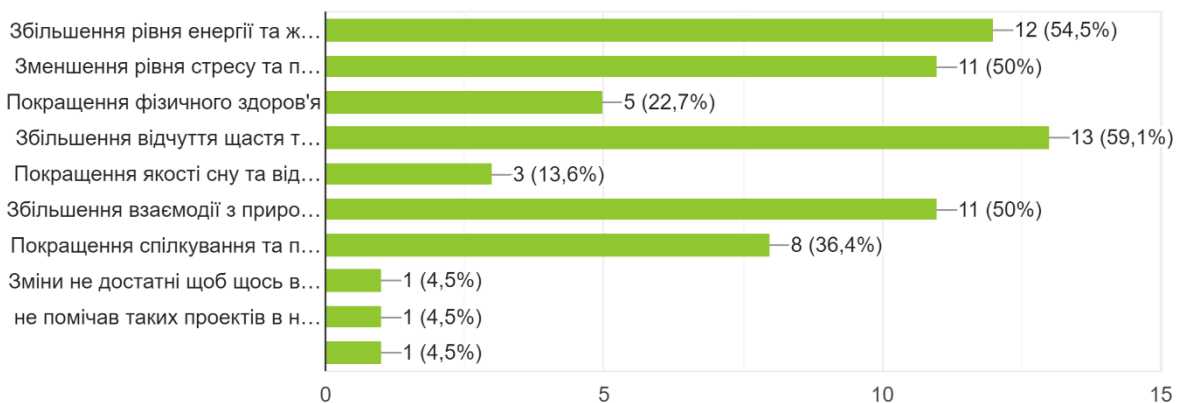

Рис.2.13 Позитивні впливи на своє самопочуття та здоров'я після здійснення зелених соціальних проектів або ініціатив.

2.3 Аналіз та інтерпретація результатів опитування

За результатами першого запитання я з'ясувала, що опитування охопило всі вікові групи старші вісімнадцяти років. Учасники опитування, які належать до старшої вікової групи, можуть володіти значним життєвим досвідом і широким кругозором, що відрізняє їх від молодших учасників. Їх відповіді виявляють глибокі роздуми, виражають зрілість думок та стійкість переконань. Цей віковий діапазон володіє потужним потенціалом для збагачення дослідження цінними інсайтами, що спираються на їхній досвід та витлумачення екологічних проблем.

За результатами другого запитання я з'ясувала, що більшість респондентів (72,7 %) проживають у своїй громаді більше десяти років. Люди, які мають десятирічний і більший досвід проживання в своїх громадах, володіють значною обізнаністю та розумінням проблем і потреб своєї спільноти. Вони виявляють глибше розуміння екологічних викликів та можливих шляхів вирішення цих проблем. Крім, того приналежність учасників опитування до громади протягом тривалого періоду свідчить про їх зв'язок зі спільнотою. Ця група учасників опитування вносить цінний вклад у дослідження, завдяки їхній інформованості, активності та проникливості у справи, пов'язані з екологічним відновленням та розвитком їх громади.

За результатами третього запитання я з'ясувала, що більшість людей (68,2 %) на запитання про те чи сфера вашої зайнятості пов'язана з екологічними аспектами вибрали варіант «Ні». Проте, частка зазначили про наявність повного (27,3%) чи часткового зв'язку(4,5%). Результати вказують на те, що переважна більшість опитуваних працює в сферах, де екологічні питання не є пріоритетними або не є частиною їхніх професійних обов'язків. Це свідчить

про те, що в цій групі респондентів переважає відсутність прямого зв'язку з екологічними аспектами у сфері їхньої зайнятості.

Проте, важливо відзначити, що наявність частки людей, які мають зв'язок між сферою діяльності і екологічними аспектами свідчить про те, що учасники опитування мають більшу свідомість про екологічні проблеми та розуміння їх важливості в контексті їхньої зайнятості.

Аналізуючи ці результати, можна зробити висновок, що в цій групі опитуваних існує різноманітність ступеня залученості до екологічних аспектів у сфері зайнятості.

За результатами четвертого запитання я з'ясувала, що більшість респондентів (50%) оцінюють екологічне становище своєї громади після початку повномасштабної війни в Україні на середній рівень. Це свідчить про те, що вони сприймають ситуацію з певною поміркованістю, не вважаючи її надто позитивною або дуже негативною.

Проте, варто зазначити, що певний відсоток респондентів (18,2%) оцінюють екологічне становище своєї громади на "низький рівень" або "дуже низький рівень". Ці результати свідчать про те, що ця група опитуваних сприймає екологічну ситуацію у своїй громаді як тривожну або незадовільну.

В цілому, отримані результати вказують на те, що у громадах є дійсно суттєві екологічні проблеми.

За результатами п'ятого запитання я з'ясувала, що більшість респондентів (54,5%) не чули про концепцію зеленої соціальної роботи. Це вказує на те, що більшість учасників дослідження, які брали участь в опитуванні, не мають попереднього знайомства з концепцією зеленої соціальної роботи. Це може свідчити про обмежену популярність або низьку відомість цієї концепції серед досліджуваної групи, або про те, що вона не є предметом їхньої професійної діяльності або особистого інтересу.

Отримані результати вказують на необхідність ширшого поширення інформації про зелену соціальну роботу серед цільової аудиторії.

За результатами шостого запитання я з'ясувала, що більшість респондентів мають загальне уявлення, що може означати поняття зеленої соціальної роботи.

За результатами сьомого запитання я з'ясувала, що більшість респондентів (95,5%) вважають, що зелена соціальна робота може допомогти у відновленні громад після війни в Україні. Цей факт свідчить про те, що респонденти розуміють потенціал зеленої соціальної роботи у відновленні громад та бачать можливості, які вона може надати у контексті післявоєнного відновлення. Вони припускають, що застосування екологічно орієнтованих підходів та проектів у соціальній сфері може сприяти поліпшенню екологічного стану громад, збереженню природних ресурсів та підтримці сталого розвитку.

Цей результат підкреслює потенціал зеленої соціальної роботи як інструменту для покращення якості життя громад та відновлення після конфліктів. Він може бути важливим внеском у формулювання стратегій та програм реконструкції та розвитку післявоєнних громад, з урахуванням екологічних аспектів і соціальних потреб.

За результатами восьмого запитання я з'ясувала, що більшість респондентів (95,5%) не мають інформацію про ініціативи та програми екологічного покращення у своїй громаді. Це може свідчити про низький рівень ознайомлення респондентів щодо заходів, спрямованих на збереження та поліпшення екологічного стану їхньої громади.

Така відсутність інформації може бути наслідком недостатньої комунікації, обмежених ресурсів або недоступності даних про екологічні ініціативи. Цей результат підкреслює потребу в поліпшенні поширення інформації про

наявні програми та ініціативи, спрямовані на екологічне покращення у громадах.

За результатами дев'ятого запитання я з'ясувала, що більшість респондентів (36,4%) оцінює рівень зелених проектів та ініціатив у своїй громаді на середній рівень; 18,2 % - низький рівень; 18,2% - високий рівень; 13,6% - дуже низький рівень; 9,1% обрали варіант «Не знаю/не впевнений»; 4,5% - дуже високий. Отримані дані свідчать про різне сприйняття зелених проектів та ініціатив у громаді респондентами. Деякі з них вважають ці проекти недостатніми або неефективними, тоді як інші переконані у їх високій якості та успішності. Значний відсоток респондентів, які обрали варіант "не знаю/не впевнений", свідчить про обмежену або неоднозначну інформованість деяких осіб щодо зелених проектів у своїй громаді.

Цей результат наголошує на необхідності проведення ретельного аналізу та оцінки зелених проектів та ініціатив у громаді, а також на покращення комунікації та інформування щодо них. Отримані результати є також цінною основою для подальшого вдосконалення зелених проектів та ініціатив, залучення більшої кількості громадян до участі в них та підвищення ефективності дій у сфері зеленої соціальної роботи.

За результатами десятого запитання про частоту здійснення екологічної діяльності (наприклад: сортування сміття, енергоефективність, використання відновлюваних джерел енергії тощо) я з'ясувала, що відомості вказують на різні рівні залучення респондентів до екологічної діяльності в контексті зеленої соціальної роботи. Більшість учасників вибрали опцію "Іноді можу щось з цього зробити", що свідчить про їх непостійну участь у екологічних практиках, але зацікавленість та готовність здійснювати такі дії в певних ситуаціях.

40,9% опитаних обрали варіант "Періодично", що свідчить про те, що деякі респонденти регулярно займаються екологічною діяльністю, але не

постійно. Це означає, що вони виконують деякі екологічні практики з певною періодичністю, але не є постійними учасниками екологічних ініціатив.

9,1% респондентів заявили, що "Ніколи цього не роблять". Це свідчить про те, що для цієї групи людей екологічна діяльність не є пріоритетом або вони не виявляють інтересу до таких практик.

Лише 4,5% опитаних обрали варіант "Завжди", що вказує на те, що лише невелика кількість учасників опитування постійно займається екологічною діяльністю та дотримується зелених практик у своєму повсякденному житті.

Загальний висновок полягає в тому, що хоча більшість респондентів не є постійними учасниками екологічної діяльності, вони виявляють певний ступінь зацікавленості та готовності здійснювати екологічні практики у певних ситуаціях. Ці дані можуть бути використані для подальшого розвитку та спрямування програм та ініціатив зеленої соціальної роботи, включаючи надання освітньої інформації, створення сприятливих умов та мотивації для більш широкої участі громадян у екологічних практиках.

За результатами одинадцятого запитання я з'ясувала, що більшість респондентів (63,6%) не брали участь у яких-небудь соціально-екологічних ініціативах у своїй громаді. Це свідчить про обмежену активність респондентів у сфері соціального та екологічного волонтерства або недостатню участь у проектах та програмах, спрямованих на покращення довкілля та соціального благополуччя. Цей результат підкреслює потребу в залученні більшої кількості громадян до соціально-екологічних ініціатив та підвищення їхньої активності.

За результатами дванадцятого запитання про те які фактори перешкоджають респондентам брати участь у ініціативах з соціальної роботи у довіллі 50% респондентів зазначили "Відсутність часу для участі". Це свідчить про те, що багатьом людям необхідно більше часу, щоб активно приймати участь у

соціальних роботах в довкіллі. Ймовірно, вони мають інші зобов'язання або недостатньо вільного часу для залучення до таких ініціатив.

45,5% респондентів вказали "Відсутність підтримки з боку влади та організацій". Це означає, що деякі люди не отримують необхідної підтримки та стимулювання з боку урядових органів, організацій або спільноти, що ускладнює їх участь у зелених ініціативах.

36,4% респондентів назвали "Відсутність достатньої інформації". Це може означати, що люди не мають достатньої інформації про існуючі зелені ініціативи, їх цілі, переваги або способи участі. Така нестача інформації може ускладнювати прийняття рішення щодо участі.

31,8% респондентів вказали "Недоступність зелених ініціатив у моєму регіоні або громаді". Це свідчить про обмежену кількість або відсутність зелених ініціатив у деяких регіонах або громадах, що перешкоджає участі респондентів у таких програмах.

31,8% респондентів зазначили "Відсутність мотивації". Це може свідчити про те, що деякі люди не мають достатньої мотивації або зацікавленості участі в зелених ініціативах.

27,3% респондентів відповіли, що "Незнання процесу або відсутність навичок". Це означає, що деякі люди можуть не мати достатніх знань або навичок для участі в зелених ініціативах, що ускладнює їх активну участь.

За результатами тринадцятого запитання я з'ясувала, що всі респонденти вважають, що зелена соціальна робота може позитивно вплинути на психологічне та фізіологічне здоров'я населення. Можна зробити висновок, що всі учасники опитування вважають зелену соціальну роботу важливою та впливовою на психологічне та фізіологічне здоров'я населення. Це свідчить про те, що серед респондентів існує загальне розуміння і підтримка позитивного впливу зеленої соціальної роботи. Цей висновок має важливе значення для підтвердження важливості зеленої соціальної роботи та для

розробки програм і ініціатив, спрямованих на поліпшення здоров'я населення.

За результатами чотирнадцятого запитання про те, які зміни респонденти спостерігали в громаді після здійснення зелених соціальних проектів або ініціатив можна зробити такі висновки:

- Збільшення зелених насаджень та природних зон спостерігали 77,3% респондентів. Це свідчить про активну роботу у покращенні зеленого середовища та природних резерватів в громаді.
- Збільшення екологічної освіти та свідомості громади відмітили 36,4% респондентів. Це означає, що зелені соціальні проекти сприяють підвищенню обізнаності про екологічні питання та важливість збереження навколишнього середовища.
- Покращення якості повітря було зауважено 22,7% респондентів. Це може бути наслідком впровадження екологічних ініціатив, спрямованих на зменшення забруднення повітря та підвищення екологічної сталості.
- Поліпшення доступу до екологічних ресурсів та послуг було відзначено 18,2% респондентів. Це може включати збільшення доступу до зелених зон відпочинку, екологічних продуктів або інших екологічно спрямованих ресурсів.
- Поліпшення водних ресурсів та збереження води було зазначено 18,2% респондентів. Це може бути результатом зелених соціальних проектів, спрямованих на охорону водних ресурсів, очищення водоймищ або зменшення використання води.
- Збільшення біорізноманіття та охорона природних об'єктів було вбачено 18,2% респондентів. Це може свідчити про зусилля у напрямку збереження природних резерватів та охорони важливих екосистем.

- Створення нових робочих місць у зелених секторах було відзначено 9,1% респондентами. Це підтверджує, що зелена соціальна робота може сприяти економічному розвитку і створенню зелених робочих місць.
- Про меншення викидів забруднюючих речовин зазначили 4,5% респондентів. Це може свідчити про успішність зелених соціальних проектів у зменшенні забруднення довкілля і збереженні природних ресурсів.
- 4,5% респондентів відзначили негативні зміни. Деталізація цих змін не надана, але може бути важливим аспектом для подальшого дослідження та вдосконалення зелених соціальних проектів.
- 4,5% респондентів зазначили, що не спостерігали жодних змін. Це може свідчити про те, що деякі проекти або ініціативи можуть потребувати більшої уваги або додаткових заходів для досягнення очікуваних результатів.

Загалом, результати опитування свідчать про позитивний вплив зеленої соціальної роботи на громаду, включаючи збільшення зелених насаджень, покращення якості повітря, збільшення екологічної освіти та свідомості, покращення доступу до екологічних ресурсів, охорону біорізноманіття та створення зелених робочих місць.

Результати п'ятнадцятого запитання про те, які позитивні впливи респонденти помічають на своє самопочуття та здоров'я після здійснення зелених соціальних проектів або ініціатив свідчать про виявлення позитивного впливу зелених соціальних проектів та ініціатив на самопочуття та здоров'я респондентів.

Зокрема, 59,1% опитуваних підкреслили, що після впровадження зелених соціальних проектів вони спостерігають збільшення відчуття щастя та задоволення. Це свідчить про те, що зелена соціальна робота може позитивно впливати на емоційний стан та загальну задоволеність життям.

Додатково, 54,5% респондентів зазначили, що зелені соціальні проекти сприяють підвищенню рівня енергії та активності. Це може свідчити про те, що взаємодія з природою та зеленими просторами стимулює фізичну та психічну активність учасників опитування.

Дослідження також показало, що 50% респондентів помічають зниження рівня стресу та поліпшення емоційного стану після здійснення зелених соціальних проектів. Це свідчить про важливість зеленого середовища для зменшення негативних емоцій та підвищення психічного благополуччя.

Також виявлено, що 50% опитуваних помічають підвищення взаємодії з природою та насолоду від неї. Це підтверджує, що зелені простори та екологічні ініціативи створюють можливості для контакту з природою, що може позитивно впливати на емоції та загальний настрій.

Додатково, 36,4% респондентів підкреслили, що зелені соціальні проекти сприяють покращенню спілкування та почуттю належності до громади. Це може свідчити про те, що такі проекти створюють можливості для взаємодії з іншими людьми та розвитку соціальних зв'язків.

Також варто відзначити, що 22,7% опитуваних відзначили покращення фізичного здоров'я після участі в зелених соціальних проектах. Це може бути пов'язано з активністю на свіжому повітрі, фізичними вправами та іншими факторами, які сприяють здоровому способу життя.

Також, 13,6% респондентів зазначили, що зелені соціальні проекти сприяють поліпшенню якості сну та відновленню сил. Це може бути пов'язано з сприятливими умовами для відпочинку та релаксації, які надають зелені простори.

В цілому, результати анкетування підтверджують, що зелена соціальна робота може мати широкий спектр позитивних впливів на самопочуття та здоров'я людей, включаючи збільшення щастя, енергії та активності, зниження стресу, поліпшення емоційного стану, збільшення взаємодії з

природою, почуття належності до громади, покращення фізичного здоров'я, якості сну та відновлення сил.

2.4 Аналіз та інтерпретація результатів спостереження

Для збору детальної інформації про взаємодію людей із зеленими просторами та природними об'єктами я застосувала метод спостереження в Ірпінській громаді, адже екологічне становище цієї громади суттєво постраждало під час бойових дій. Для цього я сама відвідала соціально-екологічний захід спрямований на покращення екологічної ситуації, адже це дозволило мені спостерігати безпосередньо за діяльністю та взаємодією учасників громади з природою та зазначеною ініціативою.

22 квітня 2023 року Ірпінь став головною локацією світової акції під назвою "1 мільйон дерев життя". У цей день була здійснена робота з озеленення міста. Участь у заході взяли місцеві жителі та гості Ірпеня.

Я фіксувала реакції на зелену ініціативу. Перше, що я одразу помітила це те, що настрої усіх присутніх був піднесеним, до ініціативи були залучені, як дорослі, так і діти. Один з учасників, а саме мешканець Ірпеня, поділився зі мною своїми враженнями і сказав, що йому дуже сподобалося брати участь у цьому заході і тому в нього покращився емоційний стан. Також додав, що після цього він має більш позитивні настрої та прогнози щодо екологічної ситуації в місті. Він сказав, що став більше вірити в те, що громада розквітне і стане ще прекраснішою, ніж коли-небудь раніше.

Особисто я, як мешканка Ірпінської громади, яка проживала тут ще до повномасштабної війни в Україні, теж помітила позитивний вплив після участі в цій ініціативі. В мене збільшився рівень енергії, зменшився рівень стресу та збільшився рівень мотивації для того, щоб брати і надалі участь в заходах спрямованих на покращення екологічного становища громади.

Крім, того після цього заходу було помітне підвищення мотивації щодо організації соціально-екологічних ініціатив не тільки в мене - багато

ініціативних груп запропонували засаджувати більше різних видів дерев і кущів на різних ділянках громади.

Ініціаторка акції зазначила, що за отриманим позитивним фідбеком вона зі своєю командою прийняли рішення провести схожі заходи спрямовані на покращення соціально-екологічного становища у багатьох інших містах України. Вона зазначила, що мета акції полягала не лише в озелененні Землі, але й у покращенні емоційного стану людей. Тому, можу зробити висновок, що такі заходи дійсно позитивно впливають на психологічний стан людей.

Висновки до розділу 2

Для проведення дослідження я використовувала такі емпіричні методи як опитування та спостереження. Ці методи є універсальними і дозволили зібрати інформацію ефективно, не вимагаючи значних затрат часу та коштів.

Основу дослідження становить опитування за допомогою створеного мною опитувальника, який містить 15 питань. Питання були сформульовані коректно, з фокусом на основні проблеми, що стосуються дослідження. Вибірка становить 42 особи.

Аналізуючи результати, можна зробити висновок, що серед опитуваних існує різноманітність ступеня залученості до екологічних аспектів у сфері зайнятості. Більшість респондентів сприймають екологічну ситуацію у своїй громаді як тривожну або незадовільну. Це підтверджує важливість та необхідність її покращення.

Отримані результати вказують на те, що більшість учасників дослідження, які брали участь в опитуванні, не мають попереднього знайомства з концепцією зеленої соціальної роботи. Це вказує на необхідність ширшого поширення інформації про зелену соціальну роботу. Потрібно проводити освітні заходи для ознайомлення з цією концепцією.

В той же час, опитувані припускають, що застосування екологічно-орієнтованих ініціатив та проектів у соціальній сфері може сприяти поліпшенню екологічного стану громад, збереженню природних ресурсів та підтримці сталого розвитку. Цей результат підкреслює потенціал зеленої соціальної роботи як інструменту для покращення якості життя громад та відновлення після конфліктів. Він може бути важливим внеском у формулювання стратегій та програм реконструкції та розвитку післявоєнних громад, з урахуванням екологічних аспектів і соціальних потреб.

Більшість учасників опитування відзначили, що їм відсутня інформація про існуючі ініціативи та програми екологічного покращення у своїй громаді. Це може свідчити про низький рівень обізнаності респондентів щодо заходів, спрямованих на збереження та поліпшення екологічного стану їхньої громади. Така відсутність інформації може бути наслідком недостатньої комунікації, обмежених ресурсів або недоступності даних про соціально-екологічні ініціативи. Цей результат підкреслює потребу в поліпшенні поширення інформації про наявні програми та ініціативи, спрямовані на екологічне покращення у громадах.

Більшість, що взяли участь у опитуванні про важливість зеленої соціальної роботи, зазначили, що вони не брали участі у соціально-екологічних ініціативах у своїй громаді, хоча виявляють певний ступінь зацікавленості та готовності здійснювати екологічні практики. Цей результат підкреслює потребу в залученні більшої кількості громадян до соціально-екологічних ініціатив та підвищення їхньої активності. Необхідно спрямувати свої зусилля на посилення освіти та інформування про існуючі соціально-екологічні ініціативи, створення сприятливих умов для участі громадян та стимулювання їхньої мотивації до активної участі у таких проектах.

Результати опитування вказують на кілька ключових факторів, які заважають респондентам брати участь у зелених соціальних роботах. Це є відсутність часу для участі, відсутність підтримки з боку влади, відсутність достатньої

інформації та відсутність мотивації. Розуміння цих факторів може допомогти впроваджувати заходи, спрямовані на зменшення цих перешкод та підвищення активності громадян у зелених ініціативах.

Всі учасники опитування вважають зелену соціальну роботу важливою та впливовою на психологічне та фізіологічне здоров'я населення. Це свідчить про те, що серед респондентів існує загальне розуміння і підтримка позитивного впливу зеленої соціальної роботи.

Загалом, результати опитування свідчать про позитивний вплив зеленої соціальної роботи на громаду, включаючи збільшення зелених насаджень, покращення якості повітря, збільшення екологічної освіти та свідомості; покращення екологічних ресурсів.

Також, результати анкетування підтверджують, що зелена соціальна робота може мати широкий спектр позитивних впливів на самопочуття та здоров'я людей, включаючи збільшення щастя, енергії та активності, зниження стресу, поліпшення емоційного стану, збільшення взаємодії з природою, почуття належності до громади, покращення фізичного здоров'я, якості сну та відновлення сил.

Результати спостереження проведеного в Ірпінській громаді під час відвідування мною соціально-екологічний заходу спрямованого на покращення екологічної ситуації, підтвердили позитивний вплив таких ініціатив на психологічний стан людей, адже, і я, і інші учасники заходу зафіксували покращення емоційного стану, збільшення рівня енергії, зменшення рівня стресу та збільшення рівня мотивації.

Отже, проведене дослідження підтвердило мою гіпотезу про те, що застосування зеленої соціальної роботи у відновленні громад України сприятиме покращенню екологічного становища та призведе до поліпшення психологічного та фізіологічного здоров'я населення.

**РОЗДІЛ III. ТРЕНІНГ ЯК СПОСІБ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ІЗ
ЗАСТОСУВАННЯМ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ
ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД В УКРАЇНІ ТА ПОКРАЩЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОГО ТА ФІЗІОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я
МЕШКАНЦІВ**

3.1. Програма тренінгу

Програма онлайн-тренінгу: "Зелена соціальна робота: Відновлення громад; покращення екологічного становища та здоров'я населення"

Ціль тренінгу: Ознайомити учасників з концепцією зеленої соціальної роботи та її успішним застосуванням у відновленні громад в Україні. Підкреслити, як застосування зеленої соціальної роботи сприяє поліпшенню екологічного стану та сприяє зміцненню психологічного та фізіологічного здоров'я мешканців.

Тривалість тренінгу: 4 години

Структура тренінгу:

Частина 1: Вступ (15 хвилин)

- Привітання та вступні слова.
- Представлення тренера та учасників.

Частина 2: Зелена соціальна робота: Визначення та принципи (30 хвилин)

- Ознайомлення з концепцією зеленої соціальної роботи.
- Пояснення принципів та цілей зеленої соціальної роботи.

Частина 3: Зелена соціальна робота для відновлення громад (45 хвилин)

- Розгляд прикладів успішного застосування зеленої соціальної роботи у відновленні громад України.

- Обговорення впливу зеленої соціальної роботи на екологічне становище довкілля та психологічне та фізіологічне здоров'я населення.

Частина 4: Методи зеленої соціальної роботи (30 хвилин)

- Представлення різних методів та підходів до зеленої соціальної роботи.
- Пояснення, як використовувати ці методи у відновленні громад.

Частина 5: Практична робота: Розробка зеленого соціального проекту (30 хвилин)

- Розділення учасників на групи.
- Завдання для груп: розробити зелений соціальний проект, спрямований на відновлення громади та покращення екологічного становища.

Частина 6: Презентація та обговорення проектів (30 хвилин)

- Кожна група презентує свій зелений соціальний проект.
- Обговорення та обмін ідеями щодо поліпшення проектів.

Частина 7: Заключні слова та підсумок тренінгу (15 хвилин)

- Фіксування основних ідей та навичок, отриманих під час тренінгу.
- Заклучні поради щодо подальшого застосування зеленої соціальної роботи в реальних проектах.

3.2. Проведення тренінгу.

Тренінг проводився використовуючи онлайн-платформу Zoom. Цей формат забезпечив присутність учасників, які проживають в різних громадах без необхідності бути присутніми особисто.

Крім, того за допомогою саме онлайн-формату тренінгу я мала можливість ефективно використовувати час учасників, оскільки вони не витрачають час на дорогу до місця проведення. Це також дозволяє уникнути непотрібних

витрат на транспорт та проживання. Платформа Zoom надала можливість створювати інтерактивну атмосферу тренінгу за допомогою таких функцій, як чат, панель питань і відповідей, аудіо- та відеоконференції. Учасники мали можливість активно спілкуватися, обмінюватися ідеями та спільно працювати під час групових вправ, що сприяє залученню всіх учасників.

Всього учасників було 9. Це були представники різних громад: Ірпінської, Полтавської, Дніпровської, Рівненської, Черкаської, Житомирської, Львівської, Одеської та Миколаївської. Вік учасників варіювався від 18-49 років.

Після вступних слів та знайомства, використовуючи візуальну презентацію, я ознайомила учасників з концепцією зеленої соціальної роботи, її принципами та цілями. Основна інформація була про те, що: зелена соціальна робота об'єднує принципи соціальної роботи з екологічними підходами, забезпечуючи урахування взаємозв'язку між соціальними проблемами та екологічними викликами; зелена соціальна робота сприяє спільній дії з різними зацікавленими сторонами, включаючи громади, організації та урядові структури, з метою спільного вирішення екологічних та соціальних проблем; зелена соціальна робота активно залучає людей до екологічних ініціатив, створює можливості для громадян участі у процесі прийняття рішень та підтримує їх активну роль у створенні стійкої спільноти.

Наступним етапом був розгляд прикладів успішного застосування зеленої соціальної роботи у відновленні громад України. Перший проект, який ми розглянули був проект "Екопарк Вишневе". Цей проект був створений в місті Вишневе, що знаходиться неподалік Києва. Його основною метою було перетворити колишнє сміттєзвалище в екопарк, який не лише надає можливості для активного відпочинку та розваг, але й служить майданчиком для проведення екологічно-освітніх заходів для дітей та дорослих. Цей проект успішно залучив місцевих мешканців до спільної діяльності, спрямованої на

очищення та озеленення території, що суттєво покращило екологічний стан громади та створило нові можливості для активного способу життя.

Наступною ми розглянули ініціативу "Зелені шкільні двори". У різних громадах України декілька шкіл запроваджують цікаві проекти з озеленення шкільних дворів. Це означає створення зон відпочинку, висадження дерев та квітів, організацію навчальних городів та компостування. Ці ініціативи сприяють створенню здорового та зеленого середовища для учнів, підвищують екологічну свідомість та сприяють активній пізнавальній діяльності.

Останньою, але не менш важливою стала програма "Садиба зеленого серця". Ця програма має на меті відновлення сільських громад та покращення їхнього екологічного стану шляхом створення екологічних садиб. У рамках програми проводяться семінари та тренінги з місцевими жителями, спрямовані на розвиток навичок догляду за екологічними садибами, ефективного використання природних ресурсів та застосування екологічних практик. Цей проект сприяє покращенню екологічного стану сільських територій та розвитку сільськогосподарських умінь і навичок у місцевому населенні.

Ці конкретні приклади наочно демонструють успішну реалізацію зеленої соціальної роботи в Україні, спрямованої на відновлення громад, покращення екологічного стану та підтримку здоров'я населення. Вони підтверджують необхідність розвитку та впровадження екологічно орієнтованих ініціатив у суспільстві.

В наступній частині тренінгу ми обговорили вплив зеленої соціальної роботи на екологічне становище та психологічне та фізіологічне здоров'я населення. Для цього я розділила учасників на три групи, що вони мали можливість обговорити вплив зеленої соціальної роботи на екологічне становище та здоров'я населення. Щоб обговорення було більше ефективним я запропонувала, обговорити відповіді на такі запитання: "Як зелена соціальна

робота може посприяти покращенню екологічного становища в вашій громаді?"; "Як зелена соціальна робота впливає на психологічне та фізіологічне здоров'я мешканці громади?"; "Які можливості відкриває зелена соціальна робота?".

В наступній частині я представила учасникам різні методи зеленої соціальної роботи. А також, пояснила, як використовувати ці методи у відновленні громад.

Перш за все, я зазначила про те, що успіх зеленої соціальної роботи невіддільний від активної участі та підтримки громади. Важливо залучати місцевих жителів до прийняття рішень, а також планування та реалізації проектів. Співпраця з громадою дозволяє враховувати їхні потреби, думки та ресурси, що сприяє створенню стійкого та прийняттого для всіх оточення.

Важливими є також екологічна освіта та просвітництво: сприяння підвищенню рівня обізнаності та навчання громади щодо екологічних питань є важливою складовою зеленої соціальної роботи. Це може включати проведення тренінгів, семінарів, розробку інформаційних матеріалів та використання медіа та соціальних мереж для поширення знань та свідомості про екологічні проблеми та шляхи їх вирішення.

Також, було зазначено те, що важливо створювати та реалізовувати конкретні екологічні проекти та ініціативи. Це можуть бути проекти з створення екопарків чи навчальних садиб, озеленення та відновлення екосистем. Такі проекти сприяють покращенню екологічного стану та підвищують соціально-екологічну активність мешканців громади.

Наступним етапом роботи на тренінгу була практична робота, а саме розробка зеленого соціального проекту. Учасники розділились на три групи. Завданням кожної групи було презентувати ідею та програму соціально-екологічного проекту, спрямованого на відновлення громади та покращення екологічного

становища. Після чого ми обговорили та обмінялись ідеями щодо поліпшення проектів.

Під час заключної частини тренінгу учасники зафіксували основні ідеї та навички, які вони отримали під час тренінгу та поділились своїми враженнями.

3.3 Аналіз результатів тренінгу

За підсумками обговорення під час тренінгу я отримала різні думки учасників про вплив зеленої соціальної роботи на екологічне становище та психологічне та фізіологічне здоров'я населення. Якщо говорити конкретніше, то на запитання про те, як зелена соціальна робота може посприяти покращенню екологічного становища в вашій громаді, я зафіксувала відповіді про те, що зелена соціальна робота може сприяти поліпшенню екологічного становища в громаді завдяки використанню екологічно чистих технологій та практик у повсякденному житті. Наприклад, пропагування використання відновлювальних джерел енергії та впровадження сортування відходів. Ці заходи сприятимуть зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище та покращенню якості повітря, води та ґрунту у громаді.

Також було обговорено, як зелена соціальна робота впливає на психологічне та фізичне здоров'я мешканців громади. Учасники висловили думку, що природа та зелені простори мають релаксуючий ефект, знижують рівень стресу та поліпшують настрій. Наявність зелених зон спонукає до активної фізичної активності, зокрема прогулянок, занять спортом та відпочинку на свіжому повітрі, що сприяє поліпшенню фізичного здоров'я та загальному самопочуттю мешканців громади. Такі спостереження свідчать про потужний позитивний вплив зеленої соціальної роботи на їхнє психологічне та фізіологічне благополуччя.

Згідно з висловленими під час тренінгу думками, зелена соціальна робота має значні можливості для покращення екологічного становища та здоров'я населення. Вона сприяє впровадженню екологічно чистих технологій,

розвитку зелених зон та активної участі громади в розвитку свого середовища. Такі можливості відкривають нові перспективи для сталого громади та покращення якості життя її жителів.

На запитання про те, які можливості відкриває зелена соціальна робота – учасники розказали, що вона розкриває широкий спектр можливостей для громади. Вона надає унікальну можливість для активного залучення мешканців у процес відновлення та розвитку їхнього середовища. Через впровадження зелених соціальних проєктів, ми можемо створювати нові робочі місця, розвивати екологічні туристичні маршрути, використовувати енергоефективні технології та збільшувати екологічну свідомість мешканців. Зелена соціальна робота також сприяє зміцненню спільноти та підвищенню якості життя в нашій громаді, зближуючи людей із різних сфер життя та створюючи сприятливе середовище для співпраці та зростання.

Крім, того важливого проаналізувати практичної частини. Учасниками було розроблено три програми соціально-екологічних ініціатив.

Першим були терапевтичні зелені сади. Учасники запропонували створювати зелені терапевтичні сади, які можна використовувати для поліпшення фізичного та психічного здоров'я населення. Вони надають можливість людям насолоджуватися свіжим повітрям, спостерігати за природою і взаємодіяти з рослинами та природними елементами. Ці сади сприяють зниженню рівня стресу, покращують настрій та сприяють поліпшенню загального самопочуття.

Другою ідеєю було створення рекреаційних просторів та парків. Ці простори надають місцевим мешканцям можливість насолоджуватися природою, займатися спортом та проводити час з родиною та друзями. Вони сприяють активному способу життя, зменшують вплив стресу та покращують загальний стан здоров'я населення.

Третьою ідеєю є розробка та підтримка громадських садів. На думку учасників тренінгу, громадські сади є відмінним прикладом застосування зеленої соціальної роботи для відновлення громад. Ця ініціатива включає участь місцевих жителів у спільній роботі над створенням та доглядом за садами. Вони сприяють покращенню екологічного стану, допоможуть збільшити зелені насадження та створять здорову атмосферу для відпочинку та взаємодії.

Вислухавши думки та ідеї учасників я можу зробити висновок, тренінг пройшов ефективно так, як його метою було ознайомлення учасників із концепцією зеленої соціальної роботи та її успішними прикладами застосування у відновленні громад в Україні. Особлива увага була приділена підкресленню того, як застосування зеленої соціальної роботи сприяє покращенню екологічного стану та зміцненню психологічного та фізіологічного здоров'я мешканців. В кінці тренінгу учасники поділились, що вони отримали значну кількість корисної інформації та засвоїли нові навички, які можуть застосувати у практичній діяльності.

Висновки до розділу 3

Підсумовуючи результати проведення онлайн-тренінгу, я можу зробити висновок, що застосування онлайн-формату тренінгу дозволило успішно передати знання та інформацію про зелену соціальну роботу. Віртуальне середовище забезпечило широкий доступ до тренінгу для різних учасників, незалежно від їх місцезнаходження.

Тривалість тренінгу (3 години 30 хвилин) була достатньою для передачі основних понять, принципів та прикладів зеленої соціальної роботи. Цей час виявився достатнім для обговорення та взаємодії між учасниками.

Структура тренінгу була добре організованою, з розподілом часу на вступ, визначення концепції, приклади застосування, використання інструментів та практичну роботу. Це дозволило учасникам систематично ознайомитись з темою та активно брати участь у тренінгу.

Взаємодія між учасниками та мною відбувалась через онлайн-платформу Zoom, що сприяло активному обговоренню та обміну ідеями. Учасники мали можливість задавати питання, ділитись своїми думками та враженнями.

Практична робота, включаючи розробку зелених соціальних проектів, стимулювала творчий підхід та практичне застосування набутих знань. Презентація та обговорення проектів сприяли цінному обміну думками та можливості поліпшити ідеї.

Тренінг успішно досяг своєї мети, ознайомивши учасників з концепцією зеленої соціальної роботи та її успішними прикладами застосування. Вплив зеленої соціальної роботи на екологічне становище та здоров'я населення було належним чином підкреслено, сприяючи свідомому розумінню важливості цієї сфери діяльності.

В цілому, онлайн-тренінг зеленої соціальної роботи виявився ефективним засобом передачі знань та сприяння розвитку учасників у галузі відновлення громад, покращення екологічного становища та зміцнення здоров'я населення.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження зосереджене на зеленій соціальній роботі та її впливі на відновлення громад в Україні. Її результати наголошують на важливості та успішності використання зеленої соціальної роботи в цьому контексті. Аналізуючи фактори, що сприяють становленню зеленої соціальної роботи, що використання зеленої соціальної роботи сприяє поліпшенню екологічного стану та здоров'я населення, як з психологічної, так і з фізіологічної точок зору.

Крім, того варто також враховувати вплив війни на екологічну ситуацію громад. Воєнний конфлікт призводить до серйозних наслідків для навколишнього середовища та екологічного становища країни. Існує значне забруднення навколишнього середовища, яке обумовлене викидами військової техніки, руйнуванням інфраструктури, а також спалюванням сільськогосподарських полів та нафтових резервуарів. В результаті таких дій страждають повітря, вода та ґрунт, що негативно впливає на екосистеми і здоров'я населення.

Таким чином, дослідження підтверджує актуальність зеленої соціальної роботи як ефективного засобу для відновлення громад. Враховуючи контекст впливу війни на екологічне становище, цей підхід є особливо значущим для розв'язання екологічних проблем та покращення якості життя населення. Для цього потрібно сприяти підтримці та створенню зелених проектів, таких як благоустрій зелених зон та відновлення екосистем. Ці проекти сприяють зменшенню негативного впливу на довкілля та спонукають до сталого розвитку громад. Зелена соціальна робота може активно сприяти поширенню екологічної освіти та підвищенню свідомості серед населення. Це може бути досягнуто за допомогою проведення навчальних програм, тренінгів та свідомих кампаній. Освітні заходи сприятимуть поширенню знань про екологічні проблеми та важливість

збереження природи, а також стимулюватимуть прийняття зелених практик у повсякденному житті.

Емпіричне дослідження, яке включало опитування, надало додаткові дані для підтвердження гіпотези про позитивний вплив зеленої соціальної роботи на відновлення громад України, зокрема на екологічну ситуацію та психофізіологічний стан мешканців. Отримані результати підкреслюють важливість ролі зеленої соціальної роботи в формуванні стійкого та здорового суспільства. Висновки дослідження свідчать про те, що застосування зеленої соціальної роботи є ключовим фактором у покращенні екологічної ситуації та сприяє психологічному та фізіологічному благополуччю мешканців. Ці результати наголошують на значущості розвитку та впровадження зеленої соціальної роботи для досягнення стійкого та здорового суспільства в Україні.

Крім, того проведений тренінг, який спрямовувався на ознайомлення з використанням зеленої соціальної роботи для відновлення громад в Україні та поліпшення психологічного та фізіологічного здоров'я її мешканців підтвердив успішність такого підходу. Учасники тренінгу отримали необхідні знання та навички, які вони можуть застосовувати в соціально-екологічних ініціативах, що сприяють відновленню громад та покращенню якості життя їх мешканців.

Отже, аналізуючи отримані дослідницькі результати та проведений тренінг, можна зробити висновок, що зелена соціальна робота представляє собою ефективний інструмент для відновлення громад в Україні.

Цей підхід сприяє поліпшенню екологічної ситуації, психологічного та фізіологічного стану мешканців, а також сприяє формуванню стійкого та здорового суспільства. Для досягнення більш справедливого, екологічно збалансованого та здорового суспільства є важливим подальший розвиток

зеленої соціальної роботи та її впровадження в різні сфери життя громади.
Це становить значуще завдання, яке потребує належної уваги та зусиль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березуцька, Наталія, and Інна Хондак. "АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ." Наука і техніка сьогодні 4 (18) (2023).
2. Кордуба, І. Б., and О. Г. Жукова. "НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ– «МОВЧАЗНА ЖЕРТВА» ВІЙНИ." (2022).
3. Котелевець, Анастасія. "Соціальна активність молоді під час російсько-української війни." (2022).
4. Кузьміна, М. О., Д. О. Махниборода, and В. В. Кузьмін. "Зелена соціальна робота: чи потрібна вона Україні?." (2021).
5. Кучмійова, Тетяна Сергіївна, and Ірина Карпук. "Вплив війни на екологічну безпеку держави та її наслідки." (2022).
6. Лахно, Світлана Василівна, and Сергій Григорович Лахно. "ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ В УКРАЇНІ." СЕКЦІЯ І ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА (2023): 252.
7. Львовчкіна, А. М. "СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ У СИСТЕМІ «ЛЮДИНА–ДОВКІЛЛЯ» ЯК УМОВА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ." Сучасні проблеми екологічної психології: життєве середовище особисто (2018): 64.
8. Максименко, Наталія, and Наталія Клімічева. "ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ХРОНОЛОГІЧНИХ ПОДІЙ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ." Рекомендовано до друку Вченою радою Центральноукраїнського національного технічного університету (протокол № 10 від 27.06. 2022 р.) (2022): 76.
9. Мінза, О. С., and В. М. Попович. "МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗЕЛЕНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ." Рекомендовано до видання Президією

- НТР Національного університету «Запорізька політехніка»(протокол № 2 від 10.11. 2022 р.): 81.
10. Мосаєв, Юрій Володимирович. "Проблеми становлення екологічної соціальної роботи в Україні." Науковий журнал Хортицької національної академії. Scientific Journal of Khortytsia National Academy.(Серія: Педагогіка. Соціальна робота) (2020): 180-189.
 11. Ніколаєв Андрій та Дарія Стефурак "ВПЛИВ ТА НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ ДО УКРАЇНИ НА ЕКОЛОГІЮ." Географічні аспекти просторової організації території, суспільства та збалансованого природокористування: матеріали III науково-практичної (2022): 47.
 12. Поліщук, Любов Миронівна. "ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, СПРИЧИНЕНІ РОЗГОРТАННЯМ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ." The 12 th International scientific and practical conference "Modern research in world science"(February 26-28, 2023) SPC "Sci-conf. com. ua", Lviv, Ukraine. 2023. 1161 p.. 2023.
 13. Потіха, Оксана Богданівна. "Російсько-українська війна: наслідки для довкілля." Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції „Трансформація бізнесу для сталого майбутнього: дослідження, діджиталізація та інновації “ (2022): 172-174.
 14. Семигіна, Т. "Чому соціальна робота набуває зеленого кольору?." Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму 2 (2018): 11-27.
 15. Семигіна, Т. В. "ЗЕЛЕНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА: ЧИ ПОТРІБНА ВОНА УКРАЇНІ?." Сучасні проблеми екологічної психології: життєве середовище особисто (2018): 105.
 16. Семигіна, Т. В. "Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи." Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України 1-2 (2015): 6-11.

17. Сільвестрова, О. Ю., О. Л. Майборода, and О. М. Жук. "ГЛОБАЛЬНІ РИЗИКИ ЯК ВИКЛИКИ СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ." *Економічні науки. Серія "Регіональна економіка"* 18 (71) (2021): 158-168.
18. Слюсаревський, Микола Миколайович. "Соціально-психологічний стан українського суспільства в умовах повномасштабного російського вторгнення: нагальні виклики і відповіді." *Вісник Національної академії педагогічних наук України* 4.1 (2022).
19. Соркіна, Д. К., and Антоніна Олегівна Баранова. Вплив воєнних дій на навколишнє середовище. Diss. Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут", 2022.
20. Соціологічна група «Рейтинг». (2022, 19 березня). Шосте загальнонаціональне опитування: адаптація українців до умов війни. https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/regfiles/rgua1000ua032022v_press.pdf
21. Старікова, Євгенія Андріївна, Анастасія Олександрівна Куракова, and Павло Олегович Трегуб. Проблема екології за час російського вторгнення в Україну. Diss. 2022.
22. Терехух, А. А., Н. Є. Паньків, and О. Р. Роїк. "АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЕСКАЛАЦІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ." *СТАЛИЙ РОЗВИТОК*: 480.
23. Чвалюк, Г. В., and Василь Васильович Грубінко. "Природа стогне від війни: як війна знищує екологію України." (2022).
24. Шульгіна, Лілія Іванівна, and Зоряна Ігорівна Удич. "«Зелена» соціальна робота в структурі діяльності соціального працівника." (2021).
25. Banks, Concetta. "Green social work: From environmental crises to environmental justice." (2013): 692-693.
26. Beckett, Chris. "Green Social Work." (2013): 213-215.

27. Dominelli, Lena. "Environmental Justice at the Heart of Social Work Practice: Greening the Profession." *Environmental Change and Sustainable Social Development*. Routledge, 2016. 133-150.
28. Hoff, Marie D., and Robert J. Polack. "Social dimensions of the environmental crisis: Challenges for social work." *Social Work* 38.2 (1993): 204-211.
29. Noble, Carolyn, Helle Strauss, and Brian Littlechild, eds. *Global social work: Crossing borders, blurring boundaries*. Sydney University Press, 2014.
30. Payne, Malcolm. *Modern social work theory*. Bloomsbury Publishing, 2020.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Опитувальника, який використовувався для проведення емпіричного дослідження

Вкажіть свою вікову групу.

- До 18
- 19-25
- 26-35
- 36-45
- 46-60+

Скільки часу ви проживаєте у вашій громаді?

- До року
- 1-5 років
- 5-10 років
- 10+ р.

Сфера вашої зайнятості пов'язана з екологічними аспектами?

- Так
- Ні
- Частково

Як би ви оцінили екологічне становище вашої громади до повномасштабної війни в Україні?

- Дуже низький рівень
- Низький рівень

- Середній рівень
- Високий рівень
- Дуже високий рівень

Чи чули ви про концепцію зеленої соціальної роботи?

- Так
- Ні

Як ви розумієте поняття зеленої соціальної роботи?

Відкрите питання

Чи вважаєте ви, що зелена соціальна робота може допомогти у відновленні громад після війни в Україні?

- Так
- Ні

Чи маєте ви інформацію про ініціативи та програми екологічного покращення у вашій громаді? Якщо так, то які?

Відкрите питання

Як ви оцінюєте рівень зелених проектів та ініціатив у вашій громаді?

- Дуже низький рівень
- Низький рівень
- Середній рівень
- Високий рівень
- Дуже високий рівень
- Не знаю/Не впевнений

Чи брали ви участь у яких-небудь соціально-екологічних ініціативах у вашій громаді?

- Так
- Ні

Як часто ви займаєтесь екологічною діяльністю (сортування сміття, енергоефективність, використання відновлюваних джерел енергії тощо)?

- Ніколи не роблю цього
- Іноді можу щось з цього зробити
- Періодично
- Завжди

Які фактори перешкоджають вам брати участь у ініціативах з соціальної роботи у довкіллі?

- Відсутність достатньої інформації
- Відсутність часу для участі
- Фінансові обмеження або недостатні ресурси
- Незнання процесу або відсутність навичок
- Недоступність зелених ініціатив у моєму регіоні або громаді
- Відсутність підтримки з боку влади та організацій
- Відсутність мотивації або байдужість
- Інші фактори, які перешкоджають участі

Чи вважаєте ви, що зелена соціальна робота може позитивно вплинути на психологічне та фізіологічне здоров'я населення?

- Так
- Ні

Які зміни ви спостерігали в громаді після здійснення зелених соціальних проектів або ініціатив?

- Збільшення зелених насаджень та природних зон
- Покращення якості повітря
- Зменшення викидів забруднюючих речовин
- Збільшення екологічної освіти та свідомості громади
- Покращення доступу до екологічних ресурсів та послуг
- Створення нових робочих місць у зелених секторах
- Покращення водних ресурсів та збереження води
- Збільшення біорізноманіття та охорона природних об'єктів
- Інші зміни

Які позитивні впливи ви помічаєте на своє самопочуття та здоров'я після здійснення зелених соціальних проектів або ініціатив?

- Збільшення рівня енергії та життєвої активності
- Зменшення рівня стресу та покращення емоційного стану
- Покращення фізичного здоров'я
- Збільшення відчуття щастя та задоволення
- Покращення якості сну та відновлення сил
- Збільшення взаємодії з природою та насолоди
- Покращення спілкування та почуття належності до громади
- Інші позитивні впливи